

Núria Cabrero Aragonès

**LES PERSONES SENSE LLAR I LA RECLAMACIÓ D'ALIMENTS
EXERCIDA PER LES ENTITATS PÚBLIQUES I PRIVADES**

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit per la Dra. Núria Lambea Llop

Grau de Dret

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

**Tarragona
2021**

Aquest TFG s'ha desenvolupat en la modalitat de:

- **Treball de Recerca.**

La recerca es presenta seguint les normes per a autors previstes a la Revista de Derecho Civil.

<https://nreg.es/ojs/index.php/RDC/pages/view/info-autores>

Resum: El sensellarisme és un fenomen que es troba a l'alça i generalitzat a tot Europa. Per fer-ne front calen polítiques i mesures legals de diversa índole. Aquest treball té com a objectiu estudiar una via existent i poc aplicada en aquests casos: la possibilitat de les entitats públiques o privades de reclamar aliments als familiars de les persones sense llar que acullen.

Resumen: El sinhogarismo es un fenómeno a la alza y generalizado a toda Europa. Para afrontarlo son necesarias políticas y medidas legales de distinta índole. Éste trabajo tiene como objetivo estudiar una vía existente y poco aplicada en estos casos: la posibilidad de las entidades públicas o privadas de reclamar alimentos a los familiares de las personas sin hogar que acogen.

Abstract: Homelessness is a growing and widespread phenomenon across Europe. Different policies and legal measures are needed to tackle it. The aim of this paper is to study an existing and little-applied method in these cases: the possibility for public or private entities to claim maintenance from the relatives of the homeless people they take in.

Paraules clau	Sensellarisme – vida digna – drets fonamentals – reclamació – aliments – entitats – administració – habitatge.
----------------------	--

ÍNDEX

ABREVIATURES I SIGLES	5
1. INTRODUCCIÓ	6
2. EL SENSELLARISME	7
2.1. TIPOLOGIES DE SENSELLARISME	10
2.2. EL SENSELLARISME A ESPANYA I A CATALUNYA	14
3. MECANISMES DE PROTECCIÓ	19
3.1. EUROPA	19
3.2. ESPANYA	23
3.3. CATALUNYA	27
3.4. LA PROTECCIÓ EFECTIVA I NECESSÀRIA	28
4. LA PRESTACIÓ D'ALIMENTS ENTRE FAMILIARS	30
4.1. LA RECLAMACIÓ D'ALIMENTS D'ORIGEN FAMILIAR A CATALUNYA	32
4.1.1. <i>El dret i la seva naturalesa jurídica</i>	32
4.1.2. <i>L'alimentat</i>	34
4.1.3. <i>L'alimentant</i>	35
4.1.4. <i>La quantia de la prestació</i>	36
4.1.5. <i>El compliment de l'obligació</i>	38
4.1.6. <i>L'extinció de l'obligació</i>	38
5. L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA I LES ENTITATS SOCIALS COM A RECLAMANT DEL DRET D'ALIMENTS	39
6. LA RECLAMACIÓ D'ALIMENTS COM A MESURA PER COMBATRE EL SENSELLARISME	40
7. CONCLUSIÓ	43
BIBLIOGRAFIA	45

Abreviatures i Sigles

Article	Art.
Número	Núm.
Carta Social Europea	CSE
Codi Civil Espanyol	CC
Codi Civil de Catalunya	CCC
Comunitats Autònomes	CCAA
Constitució Espanyola	CE
Estratègia Nacional Integral per les Persones Sense llar	ENI-PSH
<i>European Typology of Homelessness and housing exclusion</i>	ETHOS
<i>European Federation of National Organisations Working with the Homeless</i>	FEANTSA
Institut Nacional d'Estadística	INE
Objectius de Desenvolupament Sostenible	ODS
Organització no Governamental	ONG
Nacions Unides	ONU
Tribunal Superior de Justícia de Catalunya	TSJC
Unió Europea	UE

1. Introducció

Una llar, una família, uns principis morals. Normalitzem tenir un habitatge, tenir un nucli on desenvolupar-nos com a persones, gaudir d'un lloc propi. Però la realitat és que una part de la població no ho gaudeix, comportant infinitat de casos de sensellarisme.

Estar en situació de sense llar no és només no tenir una casa, sinó que va més enllà. Des dels pisos amb sobre ocupacions, passant per les edificacions en mal estat, fins pernoctar al carrer. Totes elles són situacions poc comunes entre gran part de la societat i que tendeixen a passar desapercebudes.

El present treball té com a objectiu identificar diferents situacions de sensellarisme, veure com es troba a Espanya i Catalunya, i focalitzar l'exercici del dret d'aliments com una mesura de protecció envers aquest. Es tracta d'un dret reconegut a totes les persones que no poden sostenir-se econòmicament per elles mateixes, i, que per tant, no gaudeixen d'uns estàndards mínims de vida digna. Aquesta reclamació es pot exercir individualment o bé a través de la subrogació del dret per les entitats públiques o privades que acullen als titulars d'aquest. La finalitat és donar llum a la possible reclamació d'aliments exercida per les entitats en representació dels que es troben en situació de sensellarisme.

El desenvolupament d'aquest treball ha estat requerit de bibliografia i legislació extensa que ha permès comprendre i enllaçar el sensellarisme com a problema i el dret d'aliments com a prevenció. Es pot dividir en tres parts. Primerament, el sensellarisme com a fenomen i el seu abast a nivell europeu, espanyol i català, així com els seus mecanismes de protecció. Seguit del dret d'aliments i l'Administració com a reclamant d'aquests, i finalitzant amb la unió d'ambdós, essent la reclamació d'aliments com a una de les vies per combatre el sensellarisme.

Després de dedicar un gran esforç en aquest Treball de fi de Grau, agraeixo la possibilitat d'haver profunditzat més en el tema, conèixer més d'aprop les dificultats i poder fomentar una mesura de prevenció que estaria a l'abast, però que malauradament pocs exerceixen.

Finalment agrair a la meva tutora Núria Lambea per la seva dedicació i ajuda en el procés, així com la guia i visió necessària que sense ella no hagués pogut projectar.

2. El sensellarisme

El sensellarisme és la situació de la persona que no té un lloc permanent habitable o bé aquest manca de la condició de ser un habitatge adequat per la vida. Fa referència a factors socials, econòmics i polítics, i les seves causes són molt diverses; com seria l'atur, consums de substàncies, violència domèstica, falta d'habitatge assequible i persones amb discapacitats, entre altres.¹

L'augment del sensellarisme a nivell europeu ha pujat al llarg dels últims deu anys, especialment a l'Europa de l'Est. Durant l'any 2018 una de deu llars destinava gairebé el 40% dels ingressos a pagar el preu de l'habitatge, el 15,5% de famílies vivien amuntegades en pisos, el 13,9% en habitatges humits, i el 4% va patir d'una privació extrema de l'habitatge. La proporció de pobresa per habitatge era del 17,1%.²

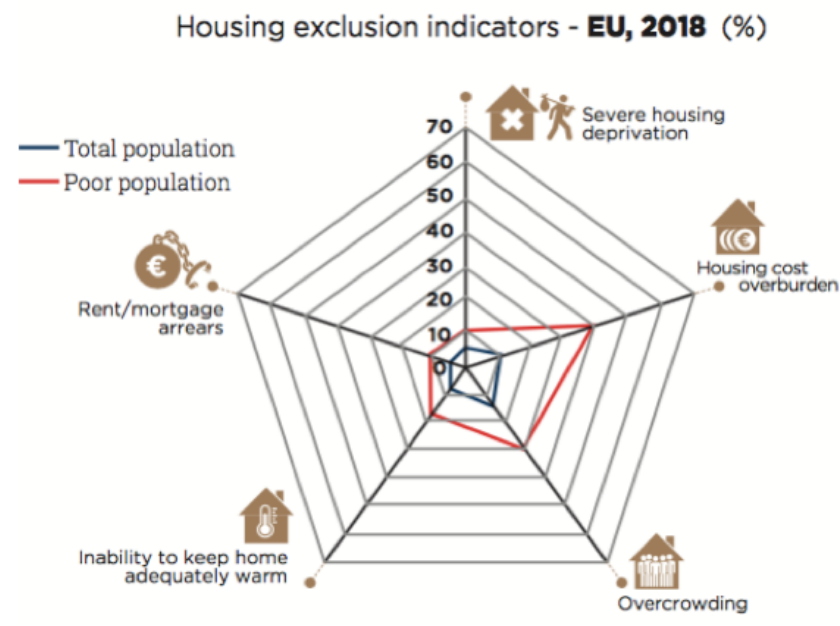
Al següent gràfic (figura 1) és visible el total de la població a nivell europeu l'any 2018 i també la proporció d'aquella part que es trobava en situació de sensellarisme. Més a fons, es contempla que el cost excessiu del preu de mercat d'un habitatge i les aglomeracions de persones en pisos van ser les causes més comunes en l'exclusió residencial del 2018.³

¹ GÓMEZ GÓMEZ, PATRICIA. (2019). Exclusión y Sinhogarismo: Un fenómeno global. *Alimara: Col·lecció <<IMAS>> Innovació i Metodologia en Afers Socials*. (60).

² FEANTSA; FONDATION ABBÉ PIERRE. (Juliol, 2020). *Fifth Overview of Housing Exclusion in Europe 2020*. Recuperat el 25 de maig de 2021. https://www.feantsa.org/public/user/Resources/resources/Rapport_Europe_2020_GB.pdf

³ Ídem 2.

Figura 1. Indicadors d'exclusió social a Europa l'any 2018.

Font: Fifth Overview of Housing Exclusion in Europe 2020.

El sensellarisme va relacionat directament amb els drets humans, aquells reconeguts per la Constitució Espanyola⁴ (CE d'ara en endavant) i per tractats i pactes internacionals, com el Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals. Es tracta d'uns *drets inalienables, indivisibles, inter dependents, inter relacionats i de caràcter universal*⁵. La dignitat de la persona i el dret a un habitatge assequible i adequat, són el que no s'evidencien en les persones sense llar. Es tracta doncs, d'un conjunt de drets que no es gaudeixen o bé no són garantits a aquest col·lectiu.

Un habitatge digne segons les Nacions Unides (ONU d'ara en endavant)⁶ agrupa diferents preceptes, tals com gaudir de la seguretat jurídica envers la propietat d'aquest, que sigui habitable i les despeses siguin assequibles, disposar de serveis i infraestructures suficients, tenir-ne accés i amb una ubicació i adequació cultural adequada. L'art. 25 de la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 estableix que "Tota persona té dret a

⁴ Publicada al BOE núm. 311, de 29 de desembre de 1978.

⁵ Declaració Universal de Drets Humans. Adoptada i proclamada per l'Assemblea General amb la resolució 217 A (III), de 10 de desembre de 1948.

¿En qué consisten los derechos humanos?. Naciones Unidas, Derechos Humanos, Oficina de Alto Comisionado. Recuperat el 03 de juny de 2021 de, <https://www.ohchr.org/sp/issues/pages/whatarehumanrights.aspx>

⁶ Observació general núm. 4 sobre el dret a un habitatge adequat de 1991 del Comitè de l'ONU sobre Drets Econòmics, Socials i Culturals.

un nivell de vida que assegurí [...] la salut i el benestar, especialment en quant a alimentació, vestit, *habitatge*, assistència mèdica i als serveis socials necessaris...”, per tant es tracta d’una primera necessitat. A nivell espanyol gaudir d’un habitatge digne i adequat és un dret constitucional inclòs dins els principis rectors per l’Administració Pública, recollit a l’art. 47 de la CE que posteriorment es desenvoluparà.

Els estereotips que es creen a través del desconeixement i l’estigmatització sobre aquest col·lectiu, comporta la poca coneixença del fenomen del sensellarisme. Les persones sense llar, a més, són víctimes de delictes d’odi motivats per l’entès com aporofòbia, “fòbia a les persones pobres o desfavorides”⁷. Així ho relata Leilani Farha, Relatora Especial de les Nacions Unides a l’Informe realitzat per ella mateixa l’any 2017⁸, que resumeix, en línies generals, la incapacitat dels Estats de protegir i assegurar els drets humans de la població més vulnerable, al no donar una resposta a les circumstàncies individuals i estructurals de la problemàtica.

S’estigmatitza a les persones sense llar, comportant que sofreixin, no només de vulneracions respecte el dret a l’habitatge, sinó també respecte al del treball i de la salut. Aquesta visualització és per part de les persones que, a nivell global, gaudeixen de més rendiment econòmic i entenen que les persones sense llar són un grup social diferent al seu, tractant-los com “moralment inferiors” i culpabilitzant-los de la situació en la que es troben⁹. A més, es tracta d’un grup exponencial a la violència i de ser criminalitzat per afrontar la supervivència.¹⁰

Gaudir d’una llar és important per un benestar físic i mental, així com la relació entre aquesta i la salut és essencial. *Per llar s’entén aquell habitatge digne, adequat i segur on*

⁷ CARAVANTES, VIDRIALES, RUTH. (2021, abril 16). La falta de vivienda y los delitos de odio por aporofobia. *Hogar Sí*. Recuperat el 06 de juny de 2021 de, <https://hogarsi.org/delitos-odio-aporofobia/>

⁸ Informe de la Relatora Especial sobre un habitatge adequat com element integrant del dret a un nivell de vida adequat i sobre el dret de no discriminació al seu respecte. Realitzat al Consell de Drets Humans, al 34º període de sessions, de 27 de febrer a 24 de març de 2017.

⁹ Sinhogarismo: Crisis de derechos humanos. *Barcelona Societat: Revista de investigación y análisis social* (20). (Pàgina 4, paràgraf 4). <https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/revista-castellano/05-sensellarisme-una-crisis-de-derechos-humanos.pdf>

¹⁰ Sinhogarismo: Crisis de derechos humanos. *Barcelona Societat: Revista de investigación y análisis social* (20). <https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/revista-castellano/05-sensellarisme-una-crisis-de-derechos-humanos.pdf>

*cadascú pot crear un àmbit personal, familiar i social.*¹¹ L'habitatge és un bé de primera necessitat i s'emmarca en dimensions que directa o indirectament conformen la qualitat de vida, el benestar i les oportunitats d'ascensió social.

El sensellarisme visible en la política social i les causes que ho creen donen resposta a les situacions de risc que són invisibles i que l'Estat no aborda de manera efectiva, comportant que el sensellarisme no sigui més que l'evidència del fracàs en l'habitatge social.¹² Per detectar i combatre les situacions en que les persones sense llar es troben, el Govern utilitza mètodes i models per afrontar-ho, així com les referències d'Europa per seguir el seu model d'eradicar el sensellarisme, com seria l'Agenda 2030.¹³

2.1. *Tipologies de sensellarisme*

Malauradament, no existeix un concepte a nivell universal de sensellarisme, sinó que cada Estat i cada organització adapta a la seva voluntat i necessitat la referència. Al no tenir un concepte generalitzat es pot preveure la diversitat de definicions, tals com englobar o bé obviar col·lectius. És per això que a Europa s'utilitza una taula específica a nivell doctrinal, l'"European Typology on Homelessness and Housing Exclusion" (ETHOS d'ara en endavant); instrument que permet catalogar i centrar els casos concretament de manera igualitària, deixant poc marge d'interpretació, el que permet tenir una idea conjunta d'aquest concepte.¹⁴

Aquest instrument va ser creat per la Federació Europea d'Associacions Nacionals que treballen amb Persones Sense Sostre (FEANTSA d'ara en endavant). La taula ETHOS proporciona una diferenciació i diferents graus de sensellarisme, els quals són primordials per poder englobar i alhora diferenciar els tipus de persones afectades, facilitant la cerca d'una solució per a cada grup i subgrup. A continuació (taula 1) es defineixen les quatre categories i les seves subcategories.

¹¹ LAMBEA LLOP, NÚRIA. "Sinhogarismo y exclusión residencial en tiempos de alarma", Housing, núm. 13, julio 2020, p. 45.

¹² FERNÁNDEZ EVANGELISTA, GUILLEM. (2015). *El acceso a la vivienda social de las personas sin hogar*. (Tesi Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona). <https://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/368566/gf1de2.pdf?sequence=1>

¹³ Posteriorment s'analitzen més en profunditat.

¹⁴ NASARRE AZNAR, S. (2020). *Los años de la crisis de la vivienda*. (p.330 i ss.) Tirant lo Blanch.

Taula 1. Tipologia europea i graus de sensellarisme.

<u>Títol</u>	<u>Concepte</u>	<u>Exemple</u>
Persones sense sostre <i>(Roofless)</i>	Els que viuen a la intempèrie, al carrer com a pròpiament dit, sense un alberg considerat com habitatge habitual.	És el col·lectiu més vist, com serien els que passen les nits en caixers bancaris.
	Els que utilitzen els albergs només en horari nocturn.	
Persones sense habitatge <i>(Houseless)</i>	Els que viuen durant un període considerat de curt termini, als centres de serveis per a persones sense sostre, com allotjaments temporals o transitoris.	Els camps de refugiats existents a Grècia, com el de la Illa de Lesbos, que agrupa a persones refugiades en ell.
	Dones en refugis durant un curt termini a causa de violència domèstica o de gènere.	
	Immigrants que viuen en allotjaments temporals degut a la seva situació d'estrangeria o que són treballadors temporers.	
	Persones d'institucions penitenciàries, sanitàries o tutelades que no disposen d'allotjament disponible abans d'acabar la pena. Persones hospitalitzades degut a la convalescència que pateixen. I menors tutelats pels poders públics	

	que no tenen un allotjament on anar quan són majors d'edat.	
	Persones d'edat avançada en residències i allotjament per persones que no tenen habitatge. Són els beneficiaris de residències a llarg termini.	
Habitatges insegurs <i>(Insecure Housing)</i>	Persones que viuen de manera temporal a l'habitatge, no tenen drets legals per viure-hi o en condicions d'ocupació sense títol habilitant.	Els que estan a punt de ser desnonats, aquells que no poden fer front al pagament de l'habitatge s'inclouen en aquest grup. A Catalunya, l'any 2018 un 4% de la població habitava llocs insegurs ¹⁵ .
	Persones amb requeriment d'abandonament d'habitatge.	
	Persones que pateixen amenaces de violència dels convivents.	
Habitatges inadequats <i>(Inadequate Housing)</i>	Persones que viuen en allotjaments mòbils i no es consideren habitatges habituals (on residir-hi quotidianament) o bé construccions convencionals o estructures semi temporals.	La Comunitat Autònoma de Catalunya datava el màxim del país en habitatges inadequats l'any 2018 ¹⁶ , essent un 16%.
	Persones que viuen en habitatges sense complir amb les condicions d'habitabilitat.	

¹⁵ AYALA CAÑÓN, LUÍS; PÉREZ ERANSUS, BEGOÑA. (2019). La evolución de la exclusión en España. ¿Cuáles están siendo las consecuencias?. Dins G. Fernández (Coord.), *VIII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España*. (205-299). Fundación Foessa.

¹⁶ Ídem 7.

	Persones que viuen en habitatges sobre ocupats.	
--	---	--

En aquest últim any amb la pandèmia del Coronavirus s'ha pogut veure i comprovar la multitud de problemes estructurals o amb manteniment inadequat, com les humitats i les goteres, la poca llum natural i el poc espai personal del que disposen alguns habitatges. Gairebé més de 2,2 milions de persones es trobaven sense el número d'habitacions necessàries i sense un espai personal on poder desenvolupar-se.¹⁷ Des del Govern es van crear unes macroinstal·lacions temporals (pels sense sostre) per donar resposta al confinament a nivell estatal, que van derivar en la dificultat d'accés a aquestes, ja sigui per la no voluntat dels sense sostre o bé per la sobre ocupació que aquestes tenien.¹⁸

El VIII Informe sobre exclusió i desenvolupament social a Espanya¹⁹ exposa les problemàtiques en l'accés a l'habitatge de tots els nivells d'edat. Trobar-se en una situació de sense llar normalment ve agrupat amb un baix nivell d'ingressos; a més, l'augment dels preus del lloguer, la pobresa energètica i la insalubritat han estat els factors més presents com a determinants del sensellarisme. Es tracta d'un conjunt de factors que comporten l'exclusió social en totes les edats, però en diferents graus i afectacions. Fets que, per als més joves, en deriva també una falta d'integració al món laboral. Conforme avança l'edat, l'Informe destaca que les càrregues econòmiques són més difícil d'assumir, implicant un augment d'habitatges insegurs i inadequats. I finalment les persones més velles es troben amb problemes d'accessibilitat al seu habitatge.

Respecte als estrangers, la dificultat d'accés a un habitatge comporta que els primers anys no en gaudeixen d'un, pel que es troben en situació de marginació i exclusió residencial.

¹⁷ AYALA, LUÍS. (2020, novembre 29). Desigualdades en vivienda durante la pandemia. *El País*. Recuperat el 10 d'abril de 2021, de <https://elpais.com/economia/2020-11-28/desigualdades-en-vivienda-durante-la-pandemia.html>

¹⁸ CALVO, F.; [et al]. (2020). ¿Qué paso con las personas en situación de sinhogarismo durante el confinamiento?: Estudio Sobre la percepción de profesionales sobre las medidas tomadas ante el estado de alarma por el COVID-19. *RES, Revista de Educación Social* (31), 373-403. Eduso. https://eduso.net/res/wp-content/uploads/2020/11/miscelanea_fran_calvo_res_31.pdf

¹⁹ AYALA CAÑÓN, LUÍS; PÉREZ ERANSUS, BEGOÑA. (2019). La evolución de la exclusión en España. ¿Cuáles están siendo las consecuencias?. Dins G. Fernández (Coord.), *VIII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España*. (205-299). Fundación Foessa.

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE d'ara en endavant)²⁰, la ciutadania provinent d'Àfrica és la més afectada, essent el 25,9% del conjunt comú entre estrangers i nacionals.

2.2. *El sensellarisme a Espanya i a Catalunya*

A Espanya el tractament del sensellarisme ha estat, principalment, en mans dels Serveis Socials, competència que es troba a les Administracions autonòmiques i locals. Les competències en matèria d'habitatge es troben assumides per les Comunitats Autònomes (CCAA d'ara en endavant), elles poden crear normativa pròpia, definir i desenvolupar una política d'habitatge a través dels seus recursos.²¹ Aquest traspàs de competències queda reflectit a la Constitució Espanyola, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya²² i la Llei de Bases de Règim Local²³.

L'INE elabora les dades referents al sensellarisme a nivell nacional, però només recull aquells registres sobre persones ateses en centres d'allotjament o restauració. Aquesta limitació comporta la falta de coneixement cert i total de les persones amb necessitat d'atenció i de les que es troben realment en situació de sense llar, seguint la definició vista a la Taula 1.

Aquest elabora diferents informes al llarg dels anys sobre la situació de les persones sense llar a nivell espanyol. L'any 2012²⁴ es va realitzar sobre aquestes, entenent-ho com la població que va acudir en centres assistencials d'allotjament i restauració. Un total de 22,938 persones espanyoles i estrangeres van sol·licitar el servei, de les quals 18,426 eren homes i el rang d'edat afectat oscil·lava entre els 18 i 45 anys. Catalunya va ser la CCAA amb més incidència de persones ateses amb un 21,3% del total. Es va anotar que per cada

²⁰Instituto Nacional de Estadística. *Encuesta a las personas sin hogar. Año 2012*. Recuperat el 15 d'abril de 2021, de <https://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t25/p454/e02/a2012/10/&file=01002.px>

²¹ ESPÍNOLA ORREGO, GILDA. (2010). *El derecho a una vivienda digna y adecuada en el ordenamiento jurídico español*. (Tesi Doctoral, Universitat d'Alcalá). https://ebuah.uah.es/xmlui/bitstream/handle/10017/9143/TESIS_GildaEsp%EDnolaOrrego.pdf;jsessionid=665CF5910F86D717E761F136A8A8AAD9?sequence=1

²² Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Publicat al BOE, núm. 172, de 20 de juliol de 2006.

²³ Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local. Publicat al BOE, núm. 80, de 03 d'abril de 1985.

²⁴Instituto Nacional de Estadística (2012, desembre 21). *Encuesta a las personas sin hogar*. Recuperat el 02 d'abril de 2021, de <https://www.ine.es/prensa/np761.pdf>

100,000 habitants, 71,3 eren persones sense llar, essent la Ciutat autònoma de Melilla la que més computava. Els motius són molt diversos, però la pèrdua de feina, la impossibilitat de pagar l'habitatge i les separacions amoroses són els més comuns. Segons aquestes dades gairebé el 90% de les persones dormia al mateix lloc, d'aquestes, el 20% ho feia en allotjaments proporcionats per Organitzacions no governamentals (ONG d'ara en endavant) o similars; altres en espais públics, pisos ocupats sense títol habilitant, etc. Els ingressos que percebien eren mínims, doncs només el 8% era d'amics o coneguts, i quasi el 31% d'ajudes socials.

Posteriorment, l'any 2018 es va realitzar una enquesta d'igual forma²⁵, però es va enfocar als centres i serveis d'atenció a les persones sense llar. Anotant xifres de 18,001 persones ateses de mitja diària en centres d'atenció, i 28,573 serveis de mitja diaris en centres de serveis de restauració. La capacitat d'ocupació a la xarxa d'allotjament es situava en 20,219, i només s'ocuparen 18,001, que en comparació amb l'any 2012, la capacitat es situava en 16,334 i l'ocupació en 14,038. A Catalunya, el número mig de places era 1,753 i la seva ocupació del 96,7%. Com es pot comprovar, es va augmentar el nombre de places i també el nombre de demandants, que l'any 2018 tenien el perfil de persones en situació d'immigració (quasi un 40%), amb addició a substàncies estupefaents o alcohol, trastorns mentals i víctimes de violència de gènere (entre altres). Les prestacions que aquests centres oferien i més recurrents eren sol·licitades, era la informació i acollida (82,2%), l'orientació i/o derivació (76,6%) i l'allotjament (74,6%). L'atenció jurídica se situava en un 34.1% de demanda.

Gairebé 800.000 de llars són catalogades com insegures a nivell estatal, afectant a 2 de cada 100 habitatges a Espanya. Sobre 4,6 milions de persones, unes 1.300.000 llars són inadequades, xifres que mostren que el 7% de l'habitatge espanyol es troba en aquestes condicions. Altrament unes 150.000 llars tenen habitants en situacions simultànies d'ambdues, és a dir, d'inseguretat i inadequació de l'habitatge.²⁶

²⁵ Instituto Nacional de Estadística (2019, setembre 26). Encuesta de centros y servicios de atención a las personas sin hogar. Recuperat el 03 de juny de 2021, de https://www.ine.es/prensa/ecapsh_2018.pdf

²⁶ FUNDACIÓ FOESSA. (2019, Agost 02). La vivienda insegura o la vivienda inadecuada, expresiones de exclusión residencial. Recuperat l'11 d'abril de 2021 de <https://www.foessa.es/blog/la-vivienda-insegura-o-la-vivienda-inadecuada-expresiones-de-exclusion-residencial/>

Els recomptes diaris i nocturns permeten adoptar una idea sobre la situació actual dels sense sostre, l'esglaió més visible del fenomen sense llar. Segons un recompte pres el maig del 2017 a Tarragona es localitzaren 49 persones sense sostre²⁷, sent l'any 2019 un total de 70 les trobades dormint al carrer²⁸. A més, cada any augmenta de manera considerable el nombre d'afectats, a Barcelona l'any 2020 es van recomptar un total de 1,239 persones que pernoctaven al carrer²⁹. El següent quadre (figura 2) contempla l'evolució dels anys i de les persones sense sostre a Catalunya.

Figura 2. Evolució de la població sense sostre a Catalunya.

Año	Municipio	Personas durmiendo en la calle	Personas durmiendo en recursos públicos y privados	Total de personas sin hogar	Organizador
2020	Barcelona	1239			Arrels Fundació
2019	Barcelona	1195			Arrels Fundació
2018	Barcelona	956	2099	3055	Xarxa d'atenció a Persones Sense Llar de Barcelona
2017	Barcelona	1026	1954	2980	Xarxa d'atenció a Persones Sense Llar de Barcelona
2016	Barcelona	940	1907	2847	Xarxa d'atenció a Persones Sense Llar de Barcelona
2015	Barcelona	892			Arrels Fundació
2011	Barcelona	838	1258	2096	Xarxa d'atenció a Persones Sense Llar de Barcelona
2008	Barcelona	658	1190	1848	Xarxa d'atenció a Persones Sense Llar de Barcelona
2019	Sant Adrià de Besòs	19			Ayuntamiento de Sant Adrià del Besòs
2018	Sant Adrià de Besòs	16			Ayuntamiento de Sant Adrià del Besòs
2017	Sant Adrià de Besòs	16			Entidades y Ayuntamiento de Sant Adrià del Besòs
2016	Sant Adrià de Besòs	31			Entidades y Ayuntamiento de Sant Adrià del Besòs
2019	Sabadell	7			Taula Sensellarisme Sabadell
2019	Tarragona	70	14	84	Xarxa d'Atenció Integral de Persones sense Llar de Tarragona
2017	Tarragona	49			Ayuntamiento de Tarragona
2018	Lleida	55	141	196	Ayuntamiento de Lleida
2016	Lleida	71	124	195	Ayuntamiento de Lleida
2008	Lleida	70	52	122	Ayuntamiento de lleida
2018	Badalona	57	74	131	Taula Sense Llar de Badalona
2016	Badalona	39			Entidades y Ayuntamiento de Badalona
2018	Santa Coloma de Gramenet	19			Entidades y Ayuntamiento de Sant Adrià de Besòs
2018	Terrassa	29	23	52	Comissió de treball del sensellarisme a Terrassa
2017	Mataró	40			Entidades y Ayuntamiento de Mataró
2016	Girona	60	124	184	Centre d'Acolliment i Serveis Socials "La Sopa"

Font: Pàgina web de la Fundació Arrels.

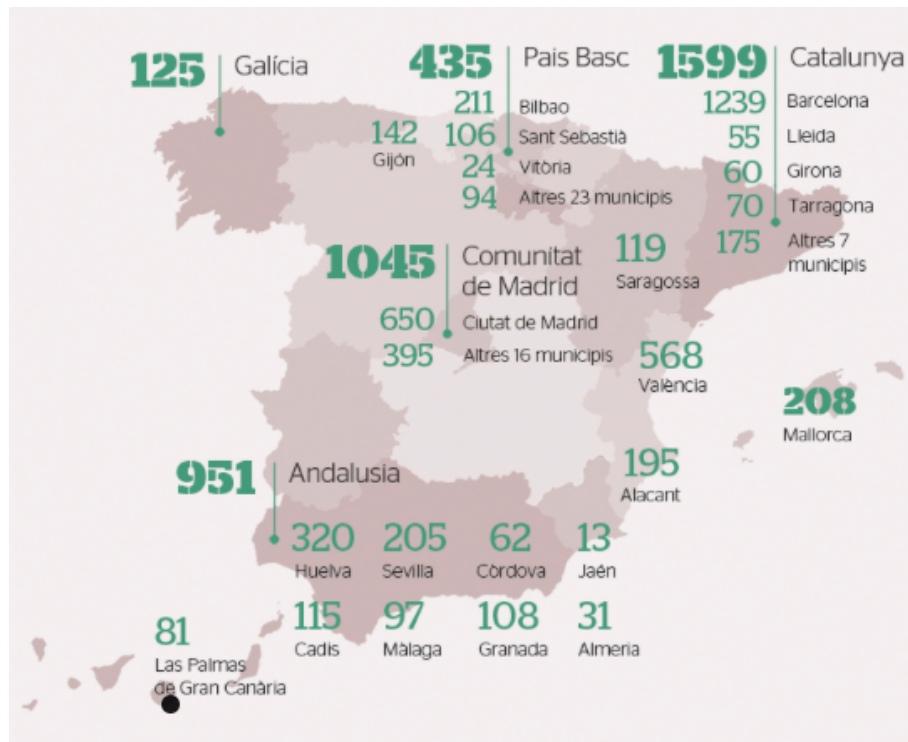
A nivell estatal, la mateixa Fundació Arrels a través dels recomptes organitzats entre els anys 2009 i 2020, va crear una infografia actualitzada referent al número de persones que dormen al carrer en tot l'Estat espanyol, com mostra la figura 3.

²⁷ S/N (2017, maig 05). Tarragona localiza 49 personas "sintecho" en una noche de voluntariado. Recuperat el 02 d'abril de 2021 de, <https://www.lavanguardia.com/vida/20170505/422306204386/tarragona-localiza-49-personas-sintecho-en-una-noche-de-voluntariado.html>

²⁸ S/N (2019, maig 15). 144 persones voluntàries van localitzar a 70 persones dormint al carrer. Recuperat l'1 de juny de 2021 de, <https://www.tarragona.cat/serveis-a-la-persona/serveis-socials/sensellarisme/resultats-recompte-2019>

²⁹ ARRELS FUNDACIÓ. Los recuentos en Cataluña. Recuperat el 03 de maig de 2021 de, <https://www.arrelsfundacio.org/es/recuento/recuentos-cataluna/>

Figura 3. Gràfic de persones que pernocten al carrer a Espanya.

Font: Pàgina web de la Fundació Arrels.

La fundació Feantsa juntament amb la Fondation Abbé Pierre varen realitzar el “Fifth Overview of Housing Exclusion in Europe”, on van analitzar la situació d’Espanya l’any 2018 respecte el sensellarisme existent. Van fer una enquesta a la població i es mostrà que més del 12,5% dels enquestats van patir un episodi de sensellarisme almenys, un cop al llarg de la seva vida³⁰.

L’increment de persones ateses en centres d’atenció per a persones sense llar augmenta any rere any, el 2018 va créixer gairebé deu punts respecte dos anys abans.³¹ L’augment del preu del lloguer (entre altres desencadenants anteriorment mencionats) és considerable després de l’inici de la crisi del 2007 a l’Estat espanyol, sent més difícil adquirir un aval financer per poder tenir un habitatge, conseqüència que deriva en més

³⁰ European Index of Housing Exclusion 2020. *Spain, chapter 4*. Recuperat el 01 d’abril de 2021 de https://www.feantsa.org/public/user/Resources/OHEE/2020/Country_Zoom_-_Spain.pdf

³¹ Instituto Nacional de Estadística (2019, setembre 26). Encuesta de centros y servicios de atención a las personas sin hogar. Recuperat el 02 d’abril de 2021, de https://www.ine.es/prensa/ecapsh_2018.pdf

ciutadans sense un habitatge adequat o senzillament sense aquest, ja que era completament inassolible fer front a una renda superior als ingressos que tenien.³²

Actualment, amb la pandèmia de la COVID-19, des del Govern estatal i autonòmic s'ha intentat proporcionar més espais per aquelles persones en situació de sensellarisme, especialment pels sense sostre i sense habitatge, podent així controlar i proporcionar un lloc segur per aquestes persones que degut a la situació en la que es troben no poden gaudir de la higiene necessària actual³³. S'han creat instruments legals per fer front a la pandèmia, que s'han anat actualitzant i prorrogant segons les necessitats de la població. Aquests serien, principalment, el Real Decret-Llei 11/2020, de 31 de març, pel que s'adopten mesures urgents complementàries a l'àmbit social i econòmic per fer front a la COVID-19³⁴; que ha estat modificat pel Real Decret-Llei 8/2021³⁵, més concretament el seu article 7, el qual estableix la suspensió de llançaments fins el dia nou d'agost del 2021³⁶. Altrament, el mateix RD 8/2001 regula mesures urgents en l'àmbit sanitari; mesures extraordinàries aplicables a juntes de propietats de les comunitats en règim de propietat horitzontal; mesures extraordinàries en situacions de vulnerabilitat econòmica i social, com garantia de subministrament d'energia i sol·licitud de compensació; mesures en matèria de Violència de Gènere; mesures de l'ordre jurisdiccional contenciós-administratiu; i altres mesures socio-econòmiques.

A nivell autonòmic es van implementar alternatives habitacionals, a Barcelona, per exemple, es varen adaptar dos pavellons a la Fira, reunint un total de 450 places ocupades

³² GALIANA SAURA, ÁNGELES. (2017). La vivienda como objeto de estudio desde el derecho: la vivienda como derecho humano y la cátedra UNESCO sobre vivienda. *Hábitat y Sociedad*, (10), 129-144. <http://dx.doi.org/10.12795/HabitatySociedad.2017.i10.08>

³³ LAMBEA LLOP, NÚRIA. "Sinhogarismo y exclusión residencial en tiempos de alarma", *Housing*, núm. 13, julio 2020, pp. 46.

³⁴ Publicat al BOE, núm. 91, de 1 d'abril de 2020.

³⁵ Real Decret-Llei 8/2021, de 4 de maig, pel que s'adopten mesures urgents en l'ordre sanitari, social i jurisdiccional, a aplicar després de la finalització de la vigència de l'estat d'alarma declarat pel Real Decret 926/2020, de 25 d'octubre, pel que es declara l'estat d'alarma per contenir la propagació d'infeccions causades per la SARS-CoV-2. Publicat al BOE, núm. 107, de 5 de maig de 2021.

³⁶ Ministerio De Transportes, Movilidad y Agenda Urbana. (4 maig 2021). El Gobierno amplía tres meses más las medidas para paliar los efectos de la pandemia sobre contratos de alquiler de vivienda y desahucios. Recuperat el 25 de maig de 2021. https://www.mitma.gob.es/recursos_mfom/sala_prensa/210504-04.pdf

per una gran diversitat d'homes (només acollia el sexe masculí) de diferents edats i situacions personals.³⁷

3. Mecanismes de protecció

3.1. Europa

Europa és un referent sobre polítiques de sensellarisme al tenir uns nivells de pobresa i inestabilitat econòmica generalitzats. El principal objectiu de tots els països amb aquestes polítiques integradores i reparadores és garantir la cohesió territorial; garantir els drets fonamentals de la dignitat i la inclusió en la societat; la innovació de la política social i adaptar-la a les noves necessitats; la col·laboració de la societat en aquestes i finalment una coordinació internacional per intentar solucionar aquest factor social.³⁸ Les actuacions per part de la Unió Europea (UE d'ara en endavant) han estat molt diverses i constants. Les més rellevants es concentren en el següent quadre (figura 4).

³⁷ CARRANCO, REBECA. (21 abril 2020). La gran casa dels sense sostre. Recuperat el 25 de maig de 2021. https://cat.elpais.com/cat/2020/04/21/catalunya/1587464299_913994.html

³⁸ MARBÁN GALLEGOS, VICENTE; RODRÍGUEZ CABRERO, GREGORIO. (2020). Las políticas sociales de lucha contra el sinhogarismo en la Unión Europea y España: alcance, efectividad y principales limitaciones y prioridades. Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetako aldizkaria = Revista de servicios sociales, (72,) 5-18. Dialnet: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7606573>

Figura 4. Actuacions de la Unió Europea entre els anys 2010 i 2017 referents al sensellarisme i exclusió social.

AÑO	RESOLUCIÓN / DECLARACIÓN / ESTRATEGIA / DOCUMENTO	PROPUESTAS / ACTUACIONES SOBRE PERSONAS SIN HOGAR
2010	Estrategia Europa 2020	Objetivo: reducción de al menos 20 millones de personas en riesgo de pobreza y de exclusión social para 2020. Creación de la Plataforma Europea contra la Pobreza y la Exclusión Social.
	Declaración del Parlamento Europeo de 16 de diciembre	Se pide a la Comisión Europea que desarrolle una Estrategia para abordar la situación de las personas sin hogar. Se solicita a la Comisión Europea que ayude a los estados miembros a desarrollar estrategias nacionales.
2011	Resolución del Parlamento Europeo, de 14 de septiembre	Se piden soluciones para abordar el problema de las personas en situación de calle. Se insta a la creación de un grupo de trabajo para la elaboración de una estrategia que incorpore a todos los actores. Pide la creación de medidas para apoyar las estrategias nacionales.
2012	Carta de Derechos fundamentales de la UE	Compromiso de luchar contra la pobreza y la exclusión social. Garantiza el derecho a una existencia digna.
2013	Comunicación de la Comisión Europea "Enfrentando la falta de vivienda en la Unión Europea"	Paquete de inversión social. Presenta pautas para la elaboración por los estados miembros de las políticas para personas sin hogar. Método abierto de coordinación (MAC social).
	Resolución del Parlamento Europeo de 11 de junio	Pide la aprobación de una política europea de vivienda social. Define un marco de acción europeo para la convergencia de distintos instrumentos y enfoques.
2014	Resolución del Parlamento Europeo, de 16 de enero	Pide que la Comisión Europea elabore "sin demora" la estrategia para personas sin hogar. Presenta una serie de instrucciones para los planes y programas de los estados miembros.
2015	APROBACIÓN DE LA ENI-PSH	
2017	Pilar europeo de derechos sociales	Principio 19: Debe proporcionarse a las personas necesitadas acceso a viviendas sociales o ayudas a la vivienda de buena calidad. Las personas vulnerables tienen derecho a una asistencia y una protección adecuadas frente a un desalojo forzoso. Deben facilitarse a las personas sin hogar un alojamiento y los servicios adecuados con el fin de promover su inclusión social.

Font: Avaluació Intermitja de la Estratègia Nacional Integral per a persones sense llar 2015-2020.

Els instruments més assequibles i que es troben més a l'abast són les pròpies polítiques de prevenció, com per exemple, les recomanacions emeses pel Parlament per combatre el sensellarisme i acabar amb l'exclusió de l'habitatge³⁹ i l'Estratègia Europa 2020⁴⁰, però també serien tals com garantir els drets i reformar el Dret civil intern de cada país.⁴¹ En contrast, la UE no gaudeix de competència en matèria d'habitatge. Els instruments que ha utilitzat respecte aquest han estat, primerament, adherir-se al Conveni Europeu de Dret

³⁹ CASTAÑO, DAMIÁN. (2020, novembre 24). La UE debe erradicar la situación de las personas sin hogar para 2030. Recuperat l'1 de juny de 2021 de, https://www.europarl.europa.eu/spain/es/prensa/communicados_de_prensa/pr-2020/11-2020/la-ue-debe-fijarse-el-objetivo-de-erradicar-la-situacion-de-las-personas-sin-hogar-para-2030.html

⁴⁰ Creada l'any 2010 per la Comissió Europea, per l'estratègia d'un creixement intel·ligent, sostenible i integrador.

⁴¹ GÓMEZ GÓMEZ, PATRICIA. (2019). Exclusión y Sinhogarismo: Un fenómeno global. *Alimara: Col·lecció <<IMAS>> Innovació i Metodologia en Afers Socials*. (60). https://www.revistaalimara.net/revista/wp-content/uploads/2019/02/Revista-Alimara-60_Article-03_CAST.pdf

Humans⁴² i creant diferent normativa com la Carta Social Europea⁴³, la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea⁴⁴ i el Pilar Europeu de Drets Socials de 2017⁴⁵.

El reconeixement del dret a l'habitatge es troba a la Carta Social Europea (any 1961), que posteriorment va ser revisada i va passar a dir-se Carta Social Europea Revisada (any 1996) (CSE d'ara en endavant). En aquesta última es recull que les parts es comprometen a promoure un accés a l'habitatge digne, prevenir i reduir el sensellarisme i aconseguir un preu més assequible d'aquest. La diferència entre una i altra es centra principalment en que, la primera, no reconeix expressament el dret a l'habitatge per a tothom, cosa que la CSE revisada sí ho contempla al punt 31 de la seva part primera. A més, la CSE revisada contempla la construcció d'habitatges adaptats per a minusvàlids (art. 16); a les persones d'edat avançada se'ls hi reconeix el dret a protecció social disposant d'un habitatge adaptat (art. 23); s'estableix el dret a protecció contra la pobresa i l'exclusió social (art. 30); i el més rellevant, es crea un articulat únicament pel dret a l'habitatge (art. 31), on, per tal de garantir-lo, les parts es comprometen a afavorir l'accés a aquest, fer-ne assequible el preu d'accés i prevenir el sensellarisme per tal d'eradicar-lo completament. Espanya ha ratificat aquesta última CSE revisada el maig de l'any 2021, després de firmar-la l'any 2000. El període de temps entre la firma i la ratificació és degut als canvis estructurals a la normativa que va haver d'implementar per dur a terme la ratificació final, i que permetrà desenvolupar noves mesures per millorar l'aplicació dels drets socials garantits⁴⁶.

L'any 2015 l'Assemblea General de la Organització de les Nacions Unides va aprovar l'Agenda 2030 pel Desenvolupament Sostenible. Aquesta té com a objectiu acabar amb la pobresa en totes les seves formes i dimensions, sent un repte de caire mundial i indispensable per a un desenvolupament sostenible.

⁴² Creat l'any 1950 i emmendat pels Protocol addicionals al 1966. Publicat al BOE núm. 243, de 10 d'octubre de 1979.

⁴³ Creada al 1961. Instrument de Ratificació de 29 d'abril de 1980, de la Carta Social Europea, feta a Turín el 18 d'octubre de 1961 Publicat al BOE núm. 153, de 26 de juny 1980.

⁴⁴ Creada l'any 2000. Publicat al DOUE núm. 83, de 30 de març de 2010.

⁴⁵ Creat l'any 2017.

⁴⁶ La Moncloa. (17 mayo de 2021). España ratifica la Carta Social Europea Revisada. [Entrada blog]. Recuperat el 03 de juny de 2021, de <https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/exteriores/Paginas/2021/170521-carta-social.aspx>

L'Agenda 2030 consta d'un total de 17 objectius dividits segons matèria i necessitats, els Objectius de Desenvolupament Sostenible (d'ara en endavant ODS). Principalment, i en correlació amb el sensellarisme en destaquen el (1), referent a la fi de la pobresa; el (10), sobre la reducció de les desigualtats; i l'(11), que tracta ciutats i comunitats sostenibles. Tot i que també s'hi poden englobar els ODS (3) i (17), que tracten la salut i benestar i les aliances per aconseguir els objectius respectivament.

El Pilar Europeu de Drets Socials va ser creat pel Parlament Europeu, el Consell i la Comissió l'any 2017. Aquest té com a finalitat aportar a la població drets socials de caire efectiu i al Capítol III, el principi 19 estableix:

“Debe proporcionarse a las personas necesitadas acceso a viviendas sociales o ayudas a la vivienda de buena calidad. Las personas vulnerables tienen derecho a una asistencia y una protección adecuadas frente a un desalojo forzoso. Deben facilitarse a las personas sin hogar un alojamiento y los servicios adecuados con el fin de promover su inclusión social.”

És evident doncs que, constantment, s'estan emetent instruments per fer front al sensellarisme a nivell Europeu. Estem enfront d'una reestructuració de polítiques que s'enfoquen en la prevenció del sensellarisme a nivell global. La política de l'habitatge pels estats membres de la UE s'ha anat focalitzant en la reglamentació de les normes mínimes aplicables, un control dels lloguers del sector privat, una oferta d'habitatges socials de lloguer, i finalment una atenció a la qualitat d'aquesta i les ajudes individuals⁴⁷. A més, la utilització de l'habitatge com a programes d'habitatge social és de constant aplicació als països, notant-se notablement l'evolució d'aquests⁴⁸. La creació d'aquests programes va ser creada per tenir un apropament a l'habitatge entenent-lo com a “producte” de primera necessitat, sent assumida per l'Estat i de caràcter indispensable pel

⁴⁷ Informe de política de vivienda en los estados miembros de la UE, no W – 14.

⁴⁸ GÓMEZ GÓMEZ, PATRICIA. (2019). Exclusión y Sinhogarismo: Un fenómeno global. *Alimara: Col·lecció <<IMAS>> Innovació i Metodologia en Afers Socials*. (60). Instituto para la Evaluación de Políticas Públicas (2020). *Evaluación intermedia de la Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar (2015-2020) INFORME FINAL*. (pàg. 352) Recuperat el 10 de maig de 2021. https://www.mscbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/ServiciosSociales/docs/Informe_Final.pdf

desenvolupament econòmic i social. Actualment s'enfoquen a les diferents realitats socials, en funció de contrarestar l'exclusió social i la discriminació d'accés a l'habitatge. Cada ciutat a través dels organismes locals i públics assumeix l'estudi, execució i control d'aquests Plans emmarcats en regulacions regionals, nacionals i europees⁴⁹.

3.2. Espanya

El dret a l'habitatge és de caire constitucional, regulat a l'art. 47 de la CE, dins el Capítol III, Títol I, dels Principis Rectors de la Política Social i Econòmica. Es tracta d'un principi rector, la seva funció és donar una visualització als poders polítics a la seva legislació, pràctica judicial i actuació dels poders públics (art. 53.3 CE), és a dir, constitueixen un "mapa" per l'acció, definint els paràmetres a través dels quals s'han de regir. Però no es tracta de cap dret subjectiu o fonamental ni d'una pretensió jurídica.⁵⁰ Això implica que, la norma fonamental no disposa conseqüències davant la falta de compliment d'aquest principi, ja sigui pels titulars del Poder Judicial o bé si els poders públics no executen el mandat constitucional, comportant que no hi hagi solució/remei en front aquesta no actuació. En tot cas, el principi rector de l'habitatge només es podrà al·legar a la jurisdicció ordinària, fet complex ja que per fer-ho es necessita d'existència de normes legals que reguli el dret a un habitatge digne i adequat⁵¹. En canvi, el País Basc l'any 2015 va aprovar la Llei 3/2015, de 18 de juny, d'habitatge⁵², que recull el dret a l'habitatge com a dret subjectiu, disposant l'obligació del govern autònom, diputacions i ajuntaments d'efectuar els recursos necessaris per la seva aplicació. Permet l'execució en front els tribunals del dret a l'accés a l'habitatge, garantit o d'arrendament, o bé d'una una ajuda

⁴⁹ ARENDS MORALES, LENIMAR N. *Vivienda Social en la Unión Europea*. Recuperat el 04 de juny de 2021, de

https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/18210/report1_LENIMAR_VIVIENDA+SOCIAL+EN+LA+UNI%D3N+EUROPEA.pdf;jsessionid=46F9765FDAF45F349A1EC83EA133DA80?sequence=1

⁵⁰ ESPÍNOLA ORREGO, GILDA. (2010). *El derecho a una vivienda digna y adecuada en el ordenamiento jurídico español*. (Tesi Doctoral, Universitat d'Alcalá). https://ebuah.uah.es/xmlui/bitstream/handle/10017/9143/TESIS_GildaEsp%EDnolaOrrego.pdf;jsessionid=665CF5910F86D717E761F136A8A8AAD9?sequence=1

⁵¹ RODRÍGUEZ ACHÚTEGUI, EDMUNDO. (2015). Derecho a la vivienda: de principio rector a derecho subjetivo. *Revista Aranzadi Doctrinal*. (8/2015). Aranzadi. https://parlamento-cantabria.es/sites/default/files/dossieres-legislativos/Rodr%C3%ADguez%20Achútegui_0.pdf

⁵² Comunitat Autònoma del País Basc. Publicat al BOE núm. 166, de 13 de juliol de 2015.

econòmica subsidiàriament. Al País Basc, el principi rector s'ha reconegut com un dret subjectiu a l'habitatge⁵³.

Actualment no hi ha cap llei concreta i expressa a nivell estatal que desenvolupi aquest “dret”, sinó que queda en mans de les CCAA, les que, segons competències, creen legislació sobre aquest. Tot i que Espanya està en procés de la creació d'una nova Llei de l'habitatge, que actualment encara es troba en fase de negociació. Aquesta tractarà la regulació dels lloguers i la mobilització de l'habitatge buit, entre altres aspectes, com la creació d'un parc d'habitatge de lloguer social⁵⁴.

Segons el repartiment competencial de la CE, a l'Estat li correspon un paper subsidiari en relació a les atribucions de les Autonomies, però els articles 149.1 i 149.13 (organització territorial de l'Estat) de la mateixa, han permès elaborar polítiques d'habitatge a través de les institucions estatals, sens perjudici que les CCAA les apliquin i elles mateixes en creïn.⁵⁵ El capítol on es troba regulat l'art. 47 conté drets i principis orientadors pel legislador, articulant-los com mandats a ser realitzats segons les possibilitats jurídiques i reals existents, és a dir, queda lliure la interpretació del dret a l'habitatge.⁵⁶ Al no ser un dret subjectiu, implica l'exigència d'una acció per part de l'Estat pel seu compliment, a diferència d'altres drets de llibertat que requereixen de tan sols una actitud d'abstenció de l'Estat. En aquest sentit es tractaria d'una obligació de mitjans, no de resultats, per a que els poders públics reconeixin, respectin, protegeixin i promoguin les mesures necessàries per garantir un habitatge digne i adequat.⁵⁷

⁵³ ARENDS MORALES, LENIMAR N. *Vivienda Social en la Unión Europea*. Recuperat el 04 de juny de 2021, de

https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/18210/report1_LENIMAR_VIVIENDA+SOCIAL+EN+LA+UNI%D3N+EUROPEA.pdf;jsessionid=46F9765FDAF45F349A1EC83EA133DA80?sequence=1

⁵⁴ GIL, IVÁN. (2021, març 25). La nueva ley de vivienda se atasca y se aleja el pacto antes de la salida de Iglesias. *El confidencial*. Recuperat el 04 de juny de 2021 de, https://www.elconfidencial.com/espana/2021-03-25/papel-fondos-parque-alquiler-social-ley-vivienda_3005671/

⁵⁵ Ídem 25.

⁵⁶ GARRIDO, PILAR. El derecho a una vivienda digna. *Crisis residencial: Origen, consecuencias y respuesta de los poderes públicos*. Recuperat el 12 de maig de 2021 de, https://www.ararteko.eus/RecursosWeb/DOCUMENTOS/1/0_3508_3.pdf

⁵⁷ GALIANA SAURA, ÁNGELES. (2017). La vivienda como objeto de estudio desde el derecho: la vivienda como derecho humano y la cátedra UNESCO sobre vivienda. *Hábitat y Sociedad*, (10), 129-144. <http://dx.doi.org/10.12795/HabitatySociedad.2017.i10.08>

Anteriorment, Espanya es regia pel Real Decret 2066/2088, de 12 de desembre, pel que es regula el Pla Estatal d'Habitatge i Rehabilitació 2009-2012⁵⁸, que pretenia garantir a totes les famílies i ciutadans la llibertat d'escollir el model d'accés a l'habitatge que millor s'adaptés a les seves circumstàncies, preferències, necessitats o capacitats econòmiques, establint que el lloguer fos possible pels mateixos nivells de renda que els definits per l'accés a la propietat. Altrament, s'impulsava la creació de registres de demandants d'habitatge i una garantia d'accés en igualtats de condició. Posteriorment, l'any 2013 es va crear Real Decret 233/2013, de 5 d'abril sobre el Pla Estatal de foment del lloguer dels l'habitatge, la rehabilitació edificatòria, i la regeneració i renovació urbanes⁵⁹, vigent fins el 2016. Aquest tenia com objectius adaptar el sistema d'ajudes a les necessitats socials existents depenent dels recursos disponibles; contribuir a que els deutor hipotecaris poguessin pagar els préstecs; reforçar la cooperació entre les Administracions; millorar la qualitat de les edificacions; i finalment reactivar el sector immobiliari⁶⁰. Actualment està vigent el Pla Estatal d'Habitatge 2018-2021⁶¹, i té com objectius facilitar als joves l'accés a l'habitatge, contribuir a la despoblació de municipis petits, facilitar un habitatge digne i adequat a les persones grans i amb discapacitat i fomentar el lloguer (entre altres)⁶².

La Llei 1/2013 de 14 de maig, de mesures per reforçar la protecció als deutors hipotecaris, reestructuració del deute i el lloguer social⁶³, encara vigent després de crear-se moratòries per la seva ampliació de termini, va ser creada per la crisi econòmica i financera iniciada després de la bombolla immobiliària; ja que aquells que havien contractat un préstec hipotecari per l'adquisició de l'habitatge habitual es trobaven amb dificultats per fer front a les seves obligacions. Amb la crisi mundial de la pandèmia del Coronavirus, com s'ha

⁵⁸ Publicat al BOE, núm. 309, de 24 de desembre de 2008.

⁵⁹ Publicat al BOE, núm. 86, de 10 d'abril de 2013.

⁶⁰ (S/N). Plan Estatal de fomento del alquiler de viviendas, la rehabilitación edificatoria, y regeneración y renovación urbanas, 2013-2016. *Ministerio de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana*. Recuperat el 04 de juny de, <https://www.mitma.gob.es/arquitectura-vivienda-y-suelo/programas-de-ayudas-a-la-vivienda/plan-estatal-de-fomento-del-alquiler-de-viviendas-la-rehabilitacion-edificatoria-y-la-regeneracion-y-renovacion-urbanas-2013-2016>

⁶¹ Real Decret 106/2018, de 9 de març, pel que es regula el Pla Estatal d'Habitatge 2018-2021. Publicat al BOE núm. 61, de 10 de març de 2018.

⁶² ARANDA, JOSÉ LUÍS. [et al] (13 abril 2021). El Estado pagará hasta el 100% de las rehabilitaciones de vivienda. Recuperat el 25 de maig de 2021. <https://elpais.com/economia/2021-04-13/el-estado-pagara-hasta-el-100-de-las-rehabilitaciones-de-vivienda.html>

⁶³ Publicat al BOE núm. 116, de 15 de maig de 2013.

mencionat anteriorment, s'han aplicat mesures extraordinàries per frenar el desallotjament dels immobles i així garantir un habitatge en moments de crisi, com seria el Real Decret-Llei 8/2021.

Al 2015 es creà l'Estratègia Nacional Integral per a Persones Sense Sostre (ENI-PSH d'ara en endavant), vigent entre 2015-2020. El Govern estatal amb aquest pla buscava una solució per les persones afectades i així crear un nou marc integral d'actuació enfront aquest col·lectiu. La finalitat principal, per tant, es centrava en eradicar el sensellarisme, sent factible una prevenció i visió a curt termini d'una disminució de persones afectades per aquest factor; prioritzant com a fi una restauració del projecte de vida i reincorporació a la societat en la que es troben. L'Estratègia va ser creada pel propi Govern en col·laboració amb les Comunitats Autònomes, les Entitats Locals, el Tercer Sector d'acció social (que serien les pròpiament dites ONG) i el més rellevant, les pròpies persones en situació de sense llar, les quals van ser essencials per poder comprendre'ls. Es tracta de la primera estratègia creada a Espanya fins la data a nivell nacional. L'impuls de crear-se, a part de la pressió europea per assolir un marc d'actuació enfront al problema, era que Espanya es trobava amb un augment de població que entrava dins el rang de pobresa i no en sortia, derivant en nivells elevats de risc i exclusió social.

L'ENI-PSH constava, per tant, d'una responsabilitat compartida però sense una estructura de gestió, la qual requeia, per contra, al Ministeri de Sanitat i Benestar Social. Aquest fet va ser el desencadenant del seu fracàs al no haver un líder des d'un inici. L'avaluació posterior duta a carrer per l'Institut d'Avaluació de Polítiques Públiques l'any 2020⁶⁴ evidenciava el que s'ha dit, a més concloïa que l'ENI-PSH va quedar “relegada a ser más un documento marco que una verdadera herramienta de desarrollo”.

Com s'ha fet referència anteriorment no ha quedat clara la definició de sensellarisme, i la problemàtica va sorgir de la falta de conceptualització d'aquest, el que va comportar una barreja de conceptes constants sense una visió correcta de l'objectiu. Al tenir una responsabilitat compartida s'esperava que les CCAA exercissin la seva capacitat i obligació en front a la potestat atribuïda. Però la falta d'impuls va comportar un baix

⁶⁴ Instituto para la Evaluación de Políticas Públicas (2020). *Evaluación intermedia de la Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar (2015-2020) INFORME FINAL*. Recuperat el 10 de maig de 2021. https://www.mscbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/ServiciosSociales/docs/Informe_Final.pdf

nivell d'implicació, no només per les CCAA, sinó per totes les Administracions implicades, havent-hi dificultats per a arribar a aconseguir la completa implementació de mesures al final del període establert. En conseqüència, no es va crear un model de gestió adequat sobre les prioritats i temps d'actuació. Finalment, entre molts altres defectes, destaca com a més important la falta de pressupost. El finançament per part de les Administracions va determinar clarament l'actuació de les mesures que es contemplaven. A nivell de conclusió, l'Avaluació recomanava que per començar a treballar sobre un fons com aquest, primer s'havia de conèixer clarament fins on arribava el problema del sensellarisme i abordar-lo des de totes les facetes possibles. Es tractaria doncs d'haver definit l'abast de l'ENI-PSH, tingut un lideratge reconegut i efectiu i sobretot haver gaudit d'un pressupost a la mesura que fos necessari per poder treballar amb qualitat.

En consonància amb l'Agenda 2030, Espanya va crear l'Agenda Urbana Espanyola 2019⁶⁵, a través de la qual s'implementen els ODS pels problemes de caire social, econòmic i medi ambiental. El Pla d'Acció d'aquesta recau sobre les Administracions Públiques, i depenent de les necessitats, capacitats i expectatives, aquestes creen els efectius necessaris.

3.3. Catalunya

En línies generals sobre l'habitatge, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya regula aquest dret a l'art. 26, i per emprar-lo varen crear la Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge⁶⁶ (modificada posteriorment). En ella es reconeix l'habitatge a l'article 2 com un servei general, havent de ser digne i adequat. A més, estableix uns indicadors essencials⁶⁷ que han de complir els habitatges per ser considerats com a tals dins el territori català (article 3 de la Llei 18/2007): (1) Ser un immoble; (2) Complir els requisits d'habitabilitat; (3) Satisfer les necessitats personals ordinàries d'habitació.

Però aquesta va més enllà, i és que s'enfoca de manera que l'habitatge ha d'estar entès en cinc dimensions. Aquestes són, entendre-ho com un actiu econòmic, una estructura física,

⁶⁵ Aprovada el divendres 22 de febrer de 2019 pel Consell de Ministres.

⁶⁶ Publicat al BOE núm. 50, de 27 de febrer de 2008.

⁶⁷ CABALLÉ FABRA, G.; [et al]. (2020). *L'habitatge compartit a Barcelona i la seva adequació als estàndards internacionals*. Ajuntament de Barcelona.
<https://sindicadegreugesbcn.cat/pdf/monografics/lloguer.habitacions.pdf>

un territori per a les persones, una identitat pels ocupants i una unitat social i cultural⁶⁸. Els instruments principals que permeten la planificació i programació de l'habitatge són, el Pla territorial sectorial de l'habitatge i els seus instruments de desenvolupament parcial; els programes supralocals de l'habitatge; i els plans locals de l'habitatge (art. 11 Llei 18/2007). Per garantir el dret a l'habitatge, s'utilitza la conservació i rehabilitació com a principal instrument (art. 29 Llei 18/2007).

A través de la potestat que dona l'Estat enfront l'aplicació de l'Agenda Urbana 2030 (comentat *ut supra*), Catalunya va crear una línia estratègica per assolir els ODS de l'Agenda 2030.

Referent a l'exclusió residencial, es va aprovar la Llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica⁶⁹. Aquesta regula la renovació de lloguers socials, una protecció enfront desnonaments per extinció de contractes, l'ampliació de “gran tinent” en concepte de persona física que té habitatges, i un control d'ofertes de lloguer social obligatori per part de la generalitat (entre altres). Posteriorment, es va crear la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió social⁷⁰, la qual permet a les pròpies Administracions fer expropiacions per un temps determinat sobre els habitatges buits d'aquells propietaris considerats de grans tenedors.

3.4. La protecció efectiva i necessària

Per protegir l'accés a l'habitatge i evitar els desnonaments i el sensellarisme, les normatives que es creen per fer-ne front han d'anar encaminades a focalitzar el problema, i per tant, prevenir-lo. És per això que la seva prevenció ha d'anar focalitzada principalment, i entre altres, a: (1) Evitar el sobre endeutament de la hipoteca i fer-la més flexible, implementar el concepte d'una “hipoteca” a nivell europeu per ampliar les opcions i marges als interessats en adquirir-ne una; (2) Innovar i continuar en la creació

⁶⁸ CABALLÉ FABRA, G.; [et al] (2020). *L'habitatge compartit a Barcelona i la seva adequació als estàndards internacionals*. Ajuntament de Barcelona. <https://sindicadegreugesbcn.cat/pdf/monografics/lloguer.habitacions.pdf>

⁶⁹ Publicat al DOGC, núm. 6928, de 05 d'agost de 2015. Publicat al BOE núm. 216, de 9 de setembre de 2015.

⁷⁰ Publicat al DOGC, núm. 7276, de 29 de desembre de 2016. Publicat al BOE núm. 15, de 18 de gener de 2017.

de propostes funcionals del lloguer social, l'habitatge lliure en propietat i l'habitatge social, les tinències intermitges com la propietat compartida i temporal i els lloguers privats per joves i professionals. La qüestió està en crear un conjunt de variants que permeti una menor dependència dels mercats financers; (3) Impulsar noves formes d'habitatge col·laboratiu, permetent als empresaris lucrar-se però que, quan rendeixin comptes, ho facin amb garantia; (4) Les polítiques d'habitatge han d'anar conjuntament amb polítiques de territori que generin oportunitats en altres llocs que tinguin un marge d'ocupació, descongestionant les urbs i afavorint un accés a l'habitatge⁷¹.

Protegir l'habitatge és de caire essencial, les anteriors mesures són de caràcter estructural, necessàries per la prevenció d'una nova bombolla immobiliària. Mesures de prevenció que contribuirien a la protecció serien, per exemple, considerar l'habitatge com un dret fonamental, un sistema de control de lloguer i uns subsidis al pagament de rentes i hipoteques. Finalment en quant a mesures, les de reacció podrien ser, la provisió de refugi i un mínim d'inembargabilitat.⁷²

Existeixen diversos mecanismes per abordar el sensellarisme, però molts d'aquests són normalment desconeguts per part de les persones sense llar o no fomentats per les Administracions Públiques. Tal i com s'ha fet referència al llarg del present treball, a l'Estat Espanyol i a Catalunya es disposa de regulació i mecanismes que intenten prevenir, tractar i combatre la situació de sensellarisme. A part de les normatives enfocades directament al col·lectiu entès com un problema, existeix una altra mesura de protecció directa per les persones sense llar.

Es tracta de la reclamació d'aliments exercida per aquelles persones que no es poden sustentar amb els seus propis recursos, i que, exercint aquesta reclamació per via judicial als seus familiars, podrien rebre una ajuda per part d'aquests, ja sigui en quantia econòmica o en l'acollida a la seva llar. A Espanya els llaços familiars tenen una gran importància, i és que gairebé el 81% de les famílies està en contacte cada dia, i les persones grans contribueixen amb la seva pensió econòmica per ajudar, i inclús a vegades són la única font d'ingressos del nucli familiar. Amb tot això, el recolzament familiar

⁷¹ NASARRE AZNAR, S. (2020). *Los años de la crisis de la vivienda* (p.634 y ss.) Tirant lo Blanch.

⁷² NASARRE AZNAR, S. (2020). *Los años de la crisis de la vivienda* (p.336-337) Tirant lo Blanch.

econòmic i social que es rep des dels familiars més propers acostuma a ser voluntari, però igualment s'exigeix la solidaritat obligatòria (art. 237-4 CCC) per part d'aquests si gaudeixen de suficients recursos, com per exemple, acollir-los si disposen d'una habitació lliure o donant-los-hi una pensió en concepte d'aliments.

Un mecanisme de protecció efectiu seria la reclamació d'aquests aliments per part de les entitats i associacions que acullen a les persones sense llar i que els hi donen un sostre i/o aliments, subrogant-se en el seu nom i realitzant la reclamació per posar solució a la situació de sensellarisme que sofreixen.

4. La prestació d'aliments entre familiars

Entendre el dret als aliments d'origen familiar com una necessitat és el principi per poder combatre el que s'està tractant en el present treball, el sensellarisme. Des de la perspectiva econòmica es pot veure com una mesura contra aquest, una prestació que ajudaria a les persones sense llar a sortir de la situació en la que estan. L'exercici d'aquest dret beneficiaria tant a la persona sense llar, com a les entitats que l'acullen, al dotar-les d'una ajuda econòmica a destinar a aquestes persones; comportant un estalvi de caire econòmic per part d'aquestes, que podrien invertir en altres utilitats. L'Administració Pública també en surt beneficiada per garantir l'habitatge com a dret fonamental.

Es tracta d'un dret per la figura necessitada i que es pot reclamar quan es troba en necessitat d'exercir-lo. És una figura jurídica present en molts procediments, tals com les separacions o divorcis, però que és poc coneguda en el context d'una ajuda per les persones sense llar, i que, en conseqüència, podria ajudar a combatre el sensellarisme. Es tracta d'implementar a la pràctica aquest dret, ja regulat. Les persones que es troben sense llar poden exercir la reclamació per elles mateixes o la poden delegar, i per tant, s'hi poden subrogar les entitats públiques o privades en la seva reclamació. Si aquesta la duen a terme les entitats, podrien, de manera general, iniciar la sortida de la situació de sensellarisme que sofreixen les persones sense llar acollits sota la seva guarda, ja que disposen de facultats i capacitats suficients per iniciar el procediment, el que comportaria una ajuda no només econòmica, sinó també moral i encoratjadora pels afectats.

Amb el reconeixement del dret d'aliments a les persones sense llar (titulars del dret), s'aconseguiria, per una banda, la possibilitat d'acolliment d'aquestes a la llar dels obligats, o bé una prestació per poder tenir un allotjament elles mateixes; o, per l'altra, una pensió econòmica que les entitats destinarien al sosteniment de les persones sense llar en qüestió, i, que a més, el flux econòmic del que disposarien les entitats seria major, comportant que es pogués destinar els diners estalviats a altres necessitats. És a dir, es tracta de dotar a les persones sense llar de l'ajuda suficient per a que retornin a un nivell de vida digna i necessari. De tal manera que, si s'aconseguís l'acolliment a la llar dels familiars, es cediria el seu lloc (que l'entitat hauria disposat per aquest, en quant a allotjament i/o aliments) a una altra persona necessitada, i es tornaria a començar el procediment d'exercir la reclamació. Es tracta de crear una "roda" per aconseguir prevenir el sensellarisme. És per això que les entitats són les més adequades per iniciar-ho, ja que tenen les aptituds i són les que acullen als titulars del dret.

La naturalesa del dret d'aliments i la seva prestació neix de l'àmbit del dret de família. Es tracta d'un contingut econòmic el qual té com a finalitat la protecció de la vida d'un familiar, és per això que no té caràcter patrimonial. Per *família s'entén que és aquell grup social primari de persones unides per parentesc o afectivitat*, englobat dins l'àmbit constitucional. L'art. 39.1 de la CE empara l'obligació dels poders públics d'assegurar la protecció social, econòmica i jurídica de la família. La Declaració Universal de Drets Humans fa referència a la mateixa a l'art. 16.3, on s'estableix que "la família és l'element natural i fonamental de la societat i té dret a la protecció de la societat i de l'Estat". Per tant, es desprèn una figura àmplia que engloba diferents àmbits, primerament l'econòmic, referent a la satisfacció de les necessitats primàries de les persones, i una unitat de consum, com per exemple, l'assistència de persones grans o discapacitades; una dimensió personal, com seria la criança dels fills; i una dimensió patrimonial en les relacions jurídiques, sent el dret d'aliments entre parents.⁷³

La prestació d'aliments és l'aportació d'una persona a una altra dels mitjans necessaris per a poder subsistir. La seva naturalesa jurídica és una obligació imposada per llei i de

⁷³ LINACERO DE LA FUENTE, MARÍA. (2021). *Derecho de la Persona y de las Relaciones Familiares* (p. 319 y ss.) Tirant lo Blanch.

caràcter gratuït, ja que el que rep els aliments no està obligat a realitzar cap contraprestació a favor de qui li atorga.

4.1. *La reclamació d'aliments d'origen familiar a Catalunya*

Catalunya consta d'un articulat propi sobre els aliments d'origen familiar, el qual va entrar en vigor el primer de gener de 2011, aprovat per la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, referent a la persona i la família (CCC d'ara en endavant)⁷⁴.

4.1.1. *El dret i la seva naturalesa jurídica*

El Capítol VII, Títol III, Llibre II del CCC regula els aliments d'origen familiar. *Per aliment s'entén tot el que sigui "indispensable per al manteniment, l'habitatge, el vestit i l'assistència mèdica de la persona alimentada (...)"*, definició contemplada a l'art. 237-1 del CCC. Abasta les despeses i desemborsaments indispensables per tenir una vida digna⁷⁵, en condicions d'igualtat i llibertat (art. 10 CE). És a dir, tots els elements fungibles que siguin de caràcter vital (com per exemple un llit). Tenir una vida digna consta, també, de disposar d'una llar, considerant l'habitatge com una primera necessitat, tal i com s'ha anat referint en el present treball.

Es tracta doncs d'un dret *irrenunciable, intransmissible i inembargable*. Té caràcter personalíssim, és a dir, s'extingeix amb la mort de la persona obligada a prestar-los o la mort de la persona alimentada, però no impedeix que l'obligat pugui prestar-los a través d'un mandatari o per mitjà d'institucions públiques o privades que tinguin cura de la persona alimentada (com per exemple l'internament en un centre de salut mental)⁷⁶ (art. 237-12.1 CCC). A més, es permet la transmissió, per qualsevol títol, del dret a exigir la reclamació de les pensions endarrerides no pagades (art. 237-12.2 CCC), i l'alimentat pot compensar, renunciar i transigir les pensions endarrerides posteriors a la reclamació. El

⁷⁴ Publicat al DOGC, número 5686, de 05 d'agost de 2010; i al BOE, número 203, de 21 d'agost de 2010.

⁷⁵ El principi constitucional queda reflectit en el de la independència econòmica quan sigui possible, restant els aliments a càrrec d'altres parents com una situació residual per quan i mentrestant no es tinguin els recursos suficients per a l'auto manteniment. PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. Tirant lo Blanch.

⁷⁶ PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. (p. 46) Tirant lo Blanch.

dret d'aliments té caràcter imprescriptible al no tenir cap termini (excepte l'establert per sentència) i poder-se exigir durant tota la vida del titular d'aquest dret; és recíproc, relatiu i mancomunitat si existeixen diferents alimentants.

L'Administració té el deure i la funció de garantir l'assistència i prestacions socials en situacions de necessitat, tal i com es preveu als articles 41, 43 i 50 de la CE, com seria la situació de sensellarisme que pateix cert col·lectiu. Així amb el model d'estat social de benestar, s'entén que la vida digna ha de ser proporcionada als ciutadans tant a través de les funcions de la pròpia Administració com les del grup familiar. En aquest sentit i referent a l'obligació legal (art. 1089 CC) de caràcter públic, és a dir, les prestacions derivades de fons públics, són subsidiàries a les privades; implicant que el sol·licitant alimentat, que en el cas del sensellarisme que s'està tractant, serien les entitats públiques o privades, primer haurien de dirigir les accions legals enfront a l'àmbit privat, com seria la família de les persones sense llar. En cas que aquesta no respongui, s'activarien els fons públics de manera complementaria o subsidiària⁷⁷, tals com les ajudes de l'Estat o de plans contra el sensellarisme. Altrament, la Sentència del Tribunal Suprem de 4 de desembre de 1992 (Sala Tercera), va afirmar que “la obligación civil del alimentado (que percibía a su vez una pensión que no llegaba a cubrir sus propias necesidades), no libera, en modo alguno, a la Administración del mandato contenido en el art. 50 CE”; reflecteix doncs la compatibilitat entre els sistema públic i privat⁷⁸, dotant de manera indirecta la garantia de les persones sense llar enfront a la situació en la que es troben, ja que si les entitats exerceixen la reclamació contra els seus parents i no se'ls hi atorga, podrien acudir de manera directa a l'Estat per a que cobris aquesta mancança. Es tracta d'una obligació coercible i exigible on la normativa del CCC s'aplica, com s'ha dit, de manera subsidiària a aquelles obligacions de caire voluntari que siguin legals i anteriors, i que constin d'una regulació específica, d'aquesta manera es garanteix les llacunes possibles, art. 237-14 CCC.⁷⁹

⁷⁷ GETE-ALONSO Y CALERA, M^a DEL C.; SOLÉ RESINA, J. (2017). *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de Família*. (p. 23-24) Tirant lo Blanch.

⁷⁸ PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. (p. 41) Tirant lo Blanch.

⁷⁹ GETE-ALONSO Y CALERA, M^a DEL C.; SOLÉ RESINA, J. (2017). *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de Família*. (p. 24) Tirant lo Blanch.

El naixement d'aquesta obligació són les circumstàncies que es constaten a la norma, la delimiten i estableixen una relació entre alimentant i alimentat. Totes elles han d'existir conjuntament, la falta d'una comporta l'extinció o el no naixement de l'obligació. Els pressupòsits són: (1) Relació entre les parts; (2) Estat de necessitat, no pot ser per una causa imputable al que reclama el dret (art. 237-4 CCC) i prèviament ha d'haver exhaurit els recursos propis. Les persones en situació de sense llar necessiten una cobertura de les necessitats fonamentals, com serien les sanitàries, afectives, nutricionals, socials i culturals, ja que es troben en un estat de necessitat complex al no disposar d'una llar ni de recursos propis⁸⁰. En tot cas, el deute alimentari necessita de nexa de parentesc entre l'alimentant i l'alimentat (familiar – sense llar), així com una situació socio-econòmica suficient en el primer i deficient en el segon. El deute és la relació sorgida entre aquests dos, basada en llaços de solidaritat familiar i que té el fonament en el dret a la vida, configurat com un dret a la personalitat amb un interès jurídic privat.⁸¹ Ergo, la reclamació dels aliments per les persones sense llar, no obliga a aquestes a realitzar quelcom enfront al familiar que s'obliga a prestar-los. Seguint el precepte *in praeteritum non vivitur* preval el principi d'irretroactivitat, impeding la sol·licitud del dret d'aliments en una data anterior a la que es presenta la reclamació judicial o extrajudicial⁸². Es tracta d'un principi de seguretat jurídica, que busca impedir l'aprofitament de situacions en que l'alimentant desconeixia o bé no podia assumir la pensió/acolliment.

El moment de compliment de l'obligació és de caire obligatori pel familiar des de l'existència de sentència ferma, és a dir, des del moment en que s'emeti aquesta s'inclourà el termini a partir del qual s'han de abonar els aliments i a qui abonar-los, però no serà fins llavors quan s'hagi d'efectuar el pagament.

4.1.2. L'alimentat

Els obligats a prestar aliments són anomenats alimentants, mentre que els alimentats són els que els reben. Tenen dret a reclamar aliments les persones que tinguin causa justificada i provada de necessitat, i no derivi d'una causa que li sigui imputable

⁸⁰ GÓMEZ GÓMEZ, PATRICIA. (2019). Exclusión y Sinhogarismo: Un fenómeno global. *Alimara: Col·lecció <<IMAS>> Innovació i Metodologia en Afers Socials*. (60).

⁸¹ Sentència del Tribunal Suprem 1349/2000, ECLI:ES:TS:2000:1394, de 23 de febrer de 2000.

⁸² Art. 237-5.1 CCC.

directament (segons els pressupòsits legals). Aquesta reclamació la pot fer el possible alimentat, el seu representat legal o bé una entitat pública o privada que l'aculli. La reclamació d'aquesta última, existeix per donar protecció a la vida i a les necessitats de les persones (art. 41, 43 i 50 CE). Elles tenen com a funció i missió col·laborar i ajudar a les persones en situacions de necessitat, tals com les que es troben en sense llar o exclusió social. En aquest sentit, se'ls hi atorga la capacitat de fer-ho envers les persones sense llar que tenen acollides, assimilant una guarda de fet⁸³. Les persones sense llar, poden variar en rang d'edat, identitat, situació, etc. Múltiples són les causes que els porten a estar en aquesta situació, tal i com s'ha comprovat amb els estudis de l'INE mencionats anteriorment⁸⁴. És per això que la reclamació d'aliments efectuada per les entitats s'aplica als menors d'edat en acollida i als majors que, sense trobar-se amb la capacitat d'obrar modificada judicialment, es trobin en una situació de guarda per aquestes institucions.⁸⁵

4.1.3. L'alimentant

Les persones obligades, és a dir, els alimentants, només són els legalment previstos. L'art. 237-2 CCC n'elabora un llistat exhaustiu, i l'art. 237-6 CCC el legisla segons ordre de preferència en quant a la reclamació: (1) Cònjuge: Mentre hi hagi matrimoni, es tracta de l'obligació d'auxili mutu, art. 68 CC i 231-2 CCC; (2) Descendents: Per raó de la funció parental, art. 236-17.1 CCC; (3) Ascendents; (4) Germans. Les parelles estables no entren dins aquest règim, ja que no es preveu directament, sinó que es regula en un altre capítol (art. 234-1 CCC).

En el cas que per l'ordre mencionat anteriorment el primer proposat judicialment no tingués els recursos suficients, es podria reclamar alhora i correlativament al següent en l'ordre descendent (art. 237-8 CCC). Si hi ha més d'una persona obligada, la prestació es divideix en proporció als recursos i possibilitats econòmiques de les mateixes, conservant el criteri de mancomunitat en la pluralitat de deutors (art. 237.7.1 CCC). L'autoritat judicial pot imposar la càrrega de l'obligació només a un dels possibles alimentants previstos, en aquest cas, el mateix podria reclamar als restants possibles alimentants la

⁸³ Art. 225-1 i 225-2 CCC.

⁸⁴ Veure punt 3.2 del treball.

⁸⁵ GETE-ALONSO Y CALERA, M^a DEL C.; SOLÉ RESINA, J. (2017). *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de Família*. (p. 29) Tirant lo Blanch.

part que els hi correspongués segons els interessos legals, tal i com es preveu a l'apartat segon de l'art. 237-7 CCC.⁸⁶

4.1.4. *La quantia de la prestació*

La prestació d'aliments ve determinada per una quantia normalment establerta per l'autoritat judicial o per acord entre les parts. Per determinar-la, es segueix el criteri de proporcionalitat regulat a l'article 237-9 del CCC, establint, per una banda, les possibilitats i capacitats econòmiques de l'alimentant, i per l'altra, les necessitats de l'alimentat, que, tal i com s'ha anomenat, en el cas de les persones sense llar, acostumen a no disposar d'ingressos per poder-se sostenir per elles mateixes, sent aquesta una de les possibles causes que els hagi portat a la situació de sensellarisme⁸⁷, i que per això efectuarien la reclamació del dret d'aliments, ja sigui ells mateixos o les institucions subrogades.

En atenció a la quantia, s'ha de distingir entre els aliments amplis o civils (corresponents a cònjuges, ascendents i descendents) i els aliments naturals o estrictes necessaris per la vida (germans majors d'edat no emancipats).⁸⁸ La sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC d'ara en endavant) de 16 de juny de 2011⁸⁹ estableix que:

“La cuantía de los alimentos se determina en proporción a las necesidades de alimentados y a los medios económicos y posibilidades de las personas obligadas a prestarlos, proporcionalidad que debe considerar el binomio “necesidad” de quién ha de recibirlos y “posibilidad” de quien debe satisfacerlos, por lo cual, en cada caso concreto se habrán de ponderar ambos factores teniendo en cuenta, por lo que afecta al obligado, a los recursos propios, sus posibilidades, medios económicos e incluso rentas y su patrimonio”.

⁸⁶ PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. (p. 48) Tirant lo Blanch.

⁸⁷ Reflectit al punt 2.2 del present treball.

⁸⁸ GETE-ALONSO Y CALERA, M^a DEL C.; SOLÉ RESINA, J. (2017). *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de Família*. (p. 31) Tirant lo Blanch.

⁸⁹ Roj: STSJ CAT 6917/2011 – ECLI:ES:TSJCAT:2011:6917 F7 PR3.

D'aquesta es desprèn la individualitat de l'obligació i la necessitat de tenir en compte els mitjans econòmics existents d'ambdues parts, és a dir, no exigir al familiar utilitzar la totalitat dels seus béns per la subsistència dels alimentats⁹⁰, així com en cas que aquest ja tingui anteriorment una obligació i sigui preferent es tingui en consideració.⁹¹ Altrament, la mateixa sentència senyala que la determinació de la quantia és únicament facultat de la Sala d'Instància que consisteix en determinar d'una manera real i efectiva la proporcionalitat dins els pronunciaments discrecionals o facultatius en que s'ha de mantenir⁹², a no ser que sigui acord entre parts.

Si la pensió suportés una modificació de les circumstàncies per les quals es fonamenta, que en el cas de les persones sense llar podria ser una sortida de la situació de sensellarisme o bé l'obtenció d'una renda pròpia, s'hauria de comunicar obligatòriament al familiar que presta els aliments la modificació personal tant aviat com es produís, per així poder reflectir-ho legalment⁹³. Si és el cas contrari, és a dir, que el familiar de la persona sense llar hagi patit una alteració en el seu patrimoni, seguiria el mateix curs.

Com s'ha reflectit, l'obligació de prestar aliments té caràcter personalíssim, és a dir, és inherent a la persona i no es pot transmetre. Tot i així, el CCC a l'art. 237-11.1, permet que certes persones físiques o jurídiques que hagin prestat aliments sense tenir-ne l'obligació legal, puguin exercir una reclamació contra els familiars o els hereus sobre la quantia corresponent a l'any vigent i l'anterior del qual han estat prestant aliments a la persona titular del dret. A aquesta se li sumarien els interessos legals i la subrogació de ple dret fins a l'import total del deute. Es tracta d'una excepció a la prestació de les obligacions generals. Sobre aquestes prestacions efectuades per un tercer, de part o d'ofici es poden adoptar mesures necessàries per al seu retorn, així com assegurar el pagament dels aliments futurs, precepte que es pot veure al mateix article al seu apartat segon.⁹⁴

⁹⁰ Art. 606.1 Llei d'Enjudiciament Civil: Inembargabilitat dels aliments, “a juicio del tribunal resulten imprescindibles para que el ejecutado y las personas de él dependientes puedan atender con razonable dignidad a su subsistencia”.

⁹¹ GETE-ALONSO Y CALERA, M^a DEL C.; SOLÉ RESINA, J. (2017). *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de Família*. (p. 30-31) Tirant lo Blanch.

⁹² Roj: STSJ CAT 6917/2011 – ECLI:ES:TSJCAT:2011:6917 F7 PR3

⁹³ Art. 237-9.2 CCC.

⁹⁴ GETE-ALONSO Y CALERA, M^a DEL C.; SOLÉ RESINA, J. (2017). *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de Família*. (p. 32-33) Tirant lo Blanch.

4.1.5. El compliment de l'obligació

El compliment de l'obligació es troba regulat a l'article 237-10 CCC, havent-se de realitzar en diner de curs legal i per mensualitat avançada, tractant-se d'una obligació periòdica, fraccionada en el temps i dinerària. L'alimentant pot optar per acollir i mantenir sota el seu sostre a l'alimentat sempre que aquest últim accepti i no s'oposi per raó fonamentada o bé que la convivència sigui inviable. Si s'exerceix la reclamació del dret d'aliments envers els familiars de les persones sense llar, és important destacar la importància de l'acolliment a la seva llar. Aquestes es poden trobar en situacions diverses, és a dir, pernoctant al carrer o bé habitant immobles sense infraestructures necessàries⁹⁵ (entre altres), és per això que si el familiar obligat l'acull, sortiria del lloc on es troba, garantint així un habitatge digne i necessari.

4.1.6. L'extinció de l'obligació

Finalment, enfocant-ho dins el sensellarisme, es produiria l'extinció d'aquesta obligació quan la persona sense llar, o bé el familiar que presta aliments, morissin. Així mateix, la reducció de les rentes del familiar alimentant o bé, l'adquisició de suficiència pròpia i millora de condicions de vida per part de la persona sense llar, desembocaria en una modificació de la pensió, sent possible la seva extinció, ja que si la persona sense llar disposa d'autosuficiència, acabaria l'estat de necessitat pel qual va interposar la reclamació d'aliments. En el cas que la reclamació s'efectués al cònjuge, finalitzaria amb el divorci i declaració de nul·litat del matrimoni.⁹⁶

Per tant, els aliments s'acabaran, per norma general, quan la persona tingui un equilibri i autosuficiència interactiva-social. És a dir, que tingui els mitjans suficients per satisfer les necessitats pròpies i no necessiti d'ajudes externes per ser autosuficient.

⁹⁵ Veure taula ETHOS, diferenciació de categories i subcategories del sensellarisme (punt 2.1 del treball).

⁹⁶ Art. 237-13 CCC (veure més causes d'extinció).

5. L'Administració pública i les entitats socials com a reclamant del dret d'aliments

L'article 237-11 del CCC permet a les entitats públiques o privades reclamar els aliments dels possibles alimentats. Pot succeir que la persona interessada no hagi iniciat la reclamació, és per això que l'art. 237-4 CCC legitima a les institucions públiques o privades que acullen a la persona necessitada d'actuar i reclamar directament contra els familiars d'aquestes els aliments. Si les entitats han prestat els aliments sense tenir l'obligació legal de fer-ho, a través de l'art. 237-11 CCC poden reclamar la quantia proporcionada amb els interessos legals a qui correspongui en un futur ser l'alimentant.

Qui interposa la reclamació d'aliments contra el parent de l'interessat ha de tenir acollit al titular del dret sota la seva guarda, proporcionant-li allotjament i el necessari per una vida digna segons les necessitats de la seva edat i estat de salut. És només en aquesta ocasió quan es pot actuar en nom de la persona. Si l'entitat està prestant aliments i vol reclamar la quantia d'aquests, només podrà fer-ho sobre el que estigui inclòs a l'article 237-1 del CCC, és a dir l'indispensable per la vida, la formació si és menor o major d'edat si no l'ha acabada i les despeses funeràries.⁹⁷

L'acollida de l'alimentat a través de les entitats pot ser de manera desinteressada i sense ànim de lucre o bé amb ànims d'ajudar però després de reclamar als parents més pròxims. En tot cas, només podran exercir la reclamació les segones, ja que les que ho presten sense ànim de lucre i desinteressadament es preveu com a excepció a la reclamació, no estant facultant-les per interposar-la (art. 237..1.1 CCC).

Per exercir l'acció de repetició, és a dir, recuperar el que s'ha pagat en concepte de sosteniment, pot dur-se a terme en tres pressupòsits, que no tenen per què succeir de manera simultània: (1) La persona acollida tingui dret a demandar i reclamar aliments als parents, i hi hagi possibles deutors. L'entitat es subroga en el lloc del possible alimentat i reclama pensions ja pagades i que la persona interessada pugui necessitar en un futur; (2) Les persones obligades a prestar els aliments no ho facin; (3) Una tercera persona presti els aliments (com per exemple una entitat). El que es pretén és recobrar el que s'ha

⁹⁷ PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. (p. 53) Tirant lo Blanch.

proporcionat en concepte d'aliments dins el límit legal, fins un any anterior a la data de reclamació conjuntament amb els interessos legals. Per tal d'assegurar les possibles pensions futures, l'acció de repetició busca com a finalitat subrogar a l'entitat envers el dret de l'interessat i de tal manera garantir i assegurar els pagaments de les quantitats pròximes, així com demanar a l'autoritat judicial les mesures necessàries per al seu compliment.⁹⁸

En el cas de les entitats de caràcter públic, es reconeixen beneficis socials pel principi d'universalitat reconegut a l'art. 5 apartat a) de la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials⁹⁹, que esmenta i se'n desprèn la quantitat de la quantia en concepte d'aliments que els parents haurien de prestar.¹⁰⁰:

“Los poderes públicos deben garantizar a todas las personas el derecho de acceso a los servicios sociales y su uso efectivo en condiciones de igualdad, equidad y justicia redistributiva. Este principio no excluye, sin embargo, que el acceso pueda condicionarse al hecho de que los usuarios cumplan determinados requisitos y paguen una contraprestación económica para asegurar la corresponsabilidad entre usuarios y Administraciones pública y la sostenibilidad del sistema.”

6. La reclamació d'aliments com a mesura per combatre el sensellarisme

El sensellarisme és un fenomen que necessita d'una visualització global que permeti integrar les perspectives de política social i de l'habitatge en la seva lluita. Les persones sense llar i les entitats (possibles reclamants) han de conèixer els recursos existents que tenen al seu abast per fer-ne front.

Una de les mesures més assequibles per prevenir el sensellarisme i de caire legal que existeixen per fer-ho, és la reclamació d'aliments als familiars més pròxims. Si es

⁹⁸ PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. (p. 54) Tirant lo Blanch.

⁹⁹ «DOGC» núm. 4990, de 18 de octubre de 2007 «BOE» núm. 266, de 06 de noviembre de 2007

¹⁰⁰ PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. (p. 54) Tirant lo Blanch.

contempla des de la variant objectiva, és una mesura que ells mateixos poden exercir i que a més ho poden fer les pròpies entitats, ja siguin públiques o privades que acullin al titular del dret de la reclamació, sempre tenint present l'excepció de l'art. 237.11.1 CCC, comentada anteriorment.

Aquestes entitats són organitzacions sense ànim de lucre que busquen la protecció i eradicació del sensellarisme a través de l'atenció més directa i estreta amb ells, l'atenció a les pròpies persones sense llar. Treballen per aconseguir que cap persona dormi al carrer, tractant-se doncs d'entitats amb iniciatives socials, independents i plurals. El voluntariat, els socis i els donants que en formen part, són el fonament a través del qual poden desenvolupar i dur a terme la seva missió, que, com a entitat, és acompanyar i atendre a les persones sense llar, sensibilitzar a la ciutadania de la pobresa existent i denunciar les situacions injustes a les Administracions i la societat civil. El principi que tenen cada una de les entitats és, principalment, la visualització dels drets humans, promovent-los i garantint-los a les víctimes del sensellarisme. Aborden les situacions, però també les causes, és a dir promouen la confiança de les persones sense llar i treballen per unes propostes de millora enfront el sensellarisme; atenen a les persones des d'un punt de vista integral, no aborden el problema de manera invasiva, sinó que fomenten la reducció dels danys de manera progressiva; treballen conjuntament amb altres serveis destinats a la ciutadania, com per exemple, l'atenció sanitària i jurídica, de gran importància actualment, la primera, per la COVID-19 com a pandèmia, i la segona com a possible guia per iniciar la reclamació d'aliments; per tant és un fonament bàsic que ja duen a terme les pròpies entitats, i que serviria per iniciar aquesta mesura de protecció contra el sensellarisme. Finalment, aposten, en línies generals, per la innovació social, és a dir, intenten en la mesura que poden implementar les iniciatives d'altres països per poder actuar i adaptar aquestes als àmbits on treballen. Els serveis que presten engloben diferents àmbits, atenent a les persones que es troben al carrer per establir un vincle i conèixer les necessitats que tenen, i segons el que necessiten els hi busquen un allotjament adequat, donant-los un lloc d'acollida i, a vegades, d'un espai on guardar els objectes més importants, de tal manera que no els hagin de dur sempre amb ells. Així, també tenen serveis d'higiene i assessoren sobre què fer segons la situació que viuen¹⁰¹.

¹⁰¹ Informació extreta de diferents pàgines web d'Entitats, tals com Arrels i Hogar Sí.

Arrel de contactar amb diferents entitats i associacions¹⁰², aquestes han afirmat des d'un inici que desconeixien a nivell personal i com a associació el concepte “dret d'aliments d'origen familiar”, englobant només el concepte “aliment” al significat de la paraula¹⁰³. Conseqüentment la possible reclamació per part d'una entitat d'aquests aliments era completament desconeguda, no havent-ne dut a terme mai cap. Altres, sí que en tenien coneixement, però només havien exercit la reclamació en casos de separacions matrimonials amb fills a càrrec, però mai sense aquesta vinculació. Es treballa doncs, en tot cas, per a que la reclamació la interposi l'interessat.

A dia d'avui poques són les peticions que s'han exercit davant els tribunals per l'inici del procediment de la reclamació d'aliments contra els familiars de les persones sense llar. Aquesta no ha estat iniciada ni pels interessats ni per les entitats acollidores. Després de plantejar-los-hi aquesta possibilitat, que seria una mesura de protecció per les persones sense llar, van arribar a la conclusió, que, com a entitat, no ho durien a terme per una sola raó, la burocràcia que suposaria exercir aquesta via. És a dir, *la reclamació d'aliments en via judicial no ho consideren viable com a solució per les persones sense llar pel cost i temps que suposaria*.

Les persones sense llar que es troben sota la seva guarda, és a dir, que són beneficiaris de l'acollida, per norma general tenen pocs o nuls vincles amb els seus familiars, no havent manifestat mai el possible contacte per demanar ajuda o bé per demanar que els acollissin a la seva llar (vessant de la prestació dels aliments). No acostumen a ser conscients del dret que tenen i que podrien exercir, ja sigui per ells mateixos o amb la representació de les entitats. En ocasions la majoria de casos són persones sense xarxa familiar al territori on viuen per l'exclusió residencial, ja sigui pels processos migratoris o per les situacions de violència masclista, que provoca que la dona hagi de marxar del seu territori d'origen. Aquesta falta de vincles familiars comporta que es tracti d'un procediment més difícil i complicat per tenir una pensió d'aliments.

¹⁰² Contacte amb AGAPE, Càritas de Tarragona, Fundació 4 Vents i Desfentuosos.

¹⁰³ Enciclopèdia Catalana en línia: “Substància que proporciona als éssers vius energia, primeres matèries i els composts químics indispensables per al bon funcionament o la regulació dels mecanismes vitals.”

7. Conclusió

Eradicar el sensellarisme és un objectiu necessitat d'un conjunt de pràctiques i legislacions que han d'anar entrelaçades per aconseguir la seva fi. És per això, que la prevenció d'aquest és essencial per dur-ho a terme, i una eina disponible seria la reclamació de la prestació d'aliments als parents més pròxims de les persones sense llar.

El fenomen del sensellarisme està en creixement a nivell europeu i també a nivell estatal. La crisi social sobtada per la pandèmia del Coronavirus ha fet incrementar el risc de viure en aquesta situació, al limitar la font d'ingressos de l'economia submergida, per la qual moltes persones en risc d'exclusió residencial poden garantir-se un habitatge. Gaudir d'una llar és essencial per la persona, i garantir-la és un deure de l'Estat, sent correlativament una garantia exigida per una vida digna.

El sensellarisme ha de ser vist i entès com una problemàtica social, en la qual tothom hi ha de contribuir de manera efectiva. Les polítiques de prevenció i programes creats jurídicament ajuden a la seva eradicació, però el primer pas és informar i conscienciar que no es tracta d'una malaltia, sinó d'un fet social existent i vital.

A nivells pràctics la cobertura social que realitza l'Estat encara és insuficient i de difícil accés per aquelles persones afectades per la bretxa social, econòmica o de l'habitatge. És per això que és necessari utilitzar i dur a terme diferents mesures de prevenció, sent una d'elles l'exercici de la reclamació del dret als aliments entre parents per part de les entitats, aquelles que acullen a les persones sense llar, les coneixen i que per tant tenen el vincle estret i disposen de les capacitats suficients per subrogar-se i dur-la a terme.

Les persones sense llar no acostumen a ser conscients o bé no saben com afrontar, per via legal, la reclamació d'aquest dret. És per això que el paper de les entitats, ja sigui públiques o privades, és fonamental. Aquestes poden i haurien de conscienciar a les persones sense llar del dret que tenen, i de tal manera exercir-lo subrogant-se en el seu nom, facilitant l'execució d'aquesta possible reclamació, ja que és un procediment que requereix de temps i assistència legal.

Aquestes necessitats són, potser, les raons per les quals no hi ha procediments oberts en aquest àmbit, però que si l'Estat disposés de mesures econòmiques, facilitats administratives i en conjunt, una visualització del concepte i del dret d'aliments, les entitats podrien realitzar-ho, i per tant, aconseguir un ingrés econòmic o un habitatge per les persones sense llar.

Es tracta doncs d'activar els mecanismes legals ja disposats i legalitzats a l'ordenament jurídic. Per fer-ho, primerament s'ha de conscienciar a la població i en conseqüència dotar a les entitats que presten els serveis de l'ajuda econòmica i facultativa necessària.

Bibliografia

ARRELS FUNDACIÓ. Los recuentos en Cataluña.

AYALA CAÑÓN, LUÍS; PÉREZ ERANSUS, BEGOÑA. (2019). La evolución de la exclusión en España. ¿Cuáles están siendo las consecuencias?. Dins G. Fernández (Coord.), *VIII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España*. (205-299). Fundación Foessa.

CABALLÉ FABRA, G. [et al]. (2020). *L'habitatge compartit a Barcelona i la seva adequació als estàndards internacionals*. Ajuntament de Barcelona.

CALVO, F. [et al.] (2020). ¿Qué paso con las personas en situación de sinhogarismo durante el confinamiento?: Estudio Sobre la percepción de profesionales sobre las medidas tomadas ante el estado de alarma por el COVID-19. *RES, Revista de Educación Social* (31), 373-403.

ESPÍNOLA ORREGO, GILDA. (2010). *El derecho a una vivienda digna y adecuada en el ordenamiento jurídico español*. (Tesi Doctoral, Universitat d'Alcalá).

FEANTSA; FONDATION ABBÉ PIERRE. (Juliol, 2020). *Fifth Overview of Housing Exclusion in Europe 2020*.

FEANTSA. (2020). European Index of Housing Exclusion 2020. *Spain, chapter 4*.

FERNÁNDEZ EVANGELISTA, GUILLEM. (2015). *El acceso a la vivienda social de las personas sin hogar*. (Tesi Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona).

FUNDACIÓ FOESSA. (2019, Agost 02). La vivienda insegura o la vivienda inadecuada, expresiones de exclusión residencial.

GALIANA SAURA, ÁNGELES. (2017). La vivienda como objeto de estudio desde el derecho: la vivienda como derecho humano y la cátedra UNESCO sobre vivienda. *Hábitat y Sociedad*, (10), 129-144.

GARRIDO, PILAR. El derecho a una vivienda digna. *Crisis residencial: Origen, consecuencias y respuesta de los poderes públicos*.

GETE-ALONSO Y CALERA, M^a DEL C. [et al] . (2017). *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de Família*. Tirant lo Blanch.

GÓMEZ GÓMEZ, PATRICIA. (2019). Exclusión y Sinhogarismo: Un fenómeno global. *Alimara: Col·lecció <<IMAS>> Innovació i Metodologia en Afers Socials*. (60).

INSTITUTO PARA LA EVALUACIÓN DE POLÍTICAS PÚBLICAS (2020). *Evaluación intermedia de la Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar (2015-2020) INFORME FINAL*. Recuperat el 10 de maig de 2021.

LAMBEA LLOP, NÚRIA. “Sinhogarismo y exclusión residencial en tiempos de alarma”, *Housing*, núm. 13, julio 2020, p. 45.

LINACERO DE LA FUENTE, MARÍA. (2021). *Derecho de la Persona y de las Relaciones Familiares*. Tirant lo Blanch.

MARBÁN GALLEGO, VICENTE; RODRÍGUEZ CABRERO, GREGORIO. (2020). Las políticas sociales de lucha contra el sinhogarismo en la Unión Europea y España: alcance, efectividad y principales limitaciones y prioridades. *Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetarko aldikzaria = Revista de servicios sociales*, (72,) 5-18.

NASARRE AZNAR, S. (2020). *Los años de la crisis de la vivienda*.

PUIG I FERROL, LL.; ROCA I TRIAS, E. (2014). *Institucions del Dret Civil de Catalunya II.2*. Tirant lo Blanch.

RIBOT IGUALADA, JORDI. (2013). Alimentos entre parents: Novetats del Codi Civil de Catalunya i Jurisprudència recent. *Revista Catalana de Dret Privat [Societat Catalana d'Estudis Jurídics]*, (13), 99-118. DOI:10.2436/20.3004.02.40.

(S/N). Sinhogarismo: Crisis de derechos humanos. *Barcelona Societat: Revista de investigación y análisis social* (20).

